

Αριθ. ΕΤ, 132833

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1876

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡΑΓΚΩΝ 6.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΣΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γραφείον της Έστιας: Όδου Σταδίου, 6.

1876

ἘΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πρώτος Συνδρομη Ἱεραία: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοθ. πρ. 20—Ἡ συνδρομὴ ἀρ. ἀπὸ 1 ἰαν. ἐκάστ. ἔτους καὶ ἕνα ἰερίαιον.—Τὴν προσηφ. φέλλων λ. 30.—Γραφ. τῆς Διευθύνσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6. 25 Ἀπριλίου 1876

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΑΚΟΥ ΡΙΚΑΡΔΟΥ

Ἡ
ΑΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΥΧΗΝ

Ἠρόλογος τοῦ Φραγκλίνου.

Ὁ Φραγκλίνος ὁ ἴδιος ἀναφέρει, ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ, πῶς συνετάχθη τὸ παρὸν βιβλίον.

«Κατὰ τὸ 1733, λέγει, ἤρχισα νὰ δημοσιεύω τὸ Ἡμερολόγιόν μου, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ῥικάρδου Σώνδερς. Ἐξηκολούθησα τὴν δημοσίευσιν εἰκοσιπέντε περίπου ἔτη, καὶ τὸ κοινὸν τὸ ὄνομασεν Ἡμερολόγιον τοῦ ἀνθρωπάκου Ῥικάρδου. Ἐπάσχισα νὰ τὸ κάμω τερπνὸν καὶ ὠφέλιμον, καὶ διὰ τοῦτο τόσον πολὺ διεδόθη, ὥστε εἶχα ἐξ αὐτοῦ σημαντικὴν ὠφέλειαν, διότι ἐξωδεύοντο ἐπάνω κάτω δεκαεὶς χίλια ἀντίτυπα κατ' ἔτος. Βλέπων δὲ ὅτι ἠγοράζετο καὶ ἀνεγινώσκετο εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας, ἐθεώρησα αὐτὸ ὡς τὸ καταλληλότερον μέσον τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας εἰς τὸν λαόν, ὅστις σπανίως ἀγοράζει ἄλλα βιβλία. Ἐγέμισα λοιπὸν ἕλα τὰ μεταξὺ τῶν ἑορτῶν τοῦ ἡμερολογίου μικρὰ διαστήματα μὲ παροιμίας καὶ γνωμικά, ἐκλέγων ὅσα ἐξ αὐτῶν ἐπαινοῦν τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν, διὰ τῶν ὁποίων, ὄχι μόνον ἀποκτᾶται ἡ περιουσία, ἀλλὰ καὶ γενικεύεται ἡ ἀρετὴ, διότι εἶναι δύσκολον εἰς ἄνθρωπον πεινῶντα νὰ ζῆ πάντοτε τιμίως, καὶ, καθὼς λέγει μία αὐτῶν τῶν παροιμιῶν «οἰκκος εὐκαιρος ὀρθὸς δὲν στέκει.» Τὰς τοιαύτας παροιμίας, ὅπου περιέχεται ἀληθῶς ἡ σοφία πῶν ἔθνων καὶ τῶν αἰώνων, συναθροίσας εἰς ἓν, συνέταξα συνεχῆ διατριβὴν, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ 1757, ἐν εἴδει προσλαλιᾶς γενομένης ὑπὸ σοφοῦ γέροντος πρὸς ἄνθρώπου παρρησιακομένους εἰς δημόσιόν τινα πλειστηριασμὸν. Ἐνωθέντα τοιοῦτοτρόπως, τὰ μέχρι τοῦδε διεσπαρμένα δημῶδη αὐτὰ μαθήματα ἐπροξένησαν γενικωτέραν καὶ βαθυτέραν ἐντύπωσιν. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Ἡμερολογίου μου, ἐπιδοκιμασθὲν πανταχοῦ, μετετυπώθη εἰς ὅλας τὰς ἐφημερίδας τῆς Ἀμερικῆς, οἱ Ἄγγλοι τὸ ἐδημοσίευσαν

ΤΟΜΟΣ Α'—1876.

σαν, ἐπὶ μεγάλου χάρτου, ἐν σχήματι προγράμματος, οἱ δὲ Γάλλοι μετέφρασαν αὐτὸ δις.»

Λ'

Ὅτι ἐπιζήμιον πρᾶγμα ἡ ὀκνηρία, ὁ δὲ χρόνος πολυτιμον.

Φίλε ἀναγνώστα,

Ἦκουσα νὰ λέγουν ὅτι δὲν ὑπάρχει μεγαλτέρα εὐχαρίστησις διὰ συγγραφέα, παρὰ νὰ βλέπῃ ἢ ν' ἀκούῃ τοὺς ἄλλους ἀναφέροντας τὰ συγγράμματά του μὲ σέβας. Κρίνε λοιπὸν πόσον πολὺ μ' εὐχαρίστησε τὸ συμβεβηκὸς τὸ ὁποῖον τώρα θὰ σοῦ διηγηθῶ.

Ἐσταμάτησα πρὸ ὀλίγου καιροῦ τὸ ἄλογόν μου εἰς ἓνα δρόμον ὅπου ἐγένετο δημοπρασία καὶ ἦσαν συναθροισμένοι ἄνθρωποι πολλοί. Ἐπειδὴ ἡμῶς δὲν ἦτον ἀκόμη καιρὸς ν' ἀρχίσῃ ἡ δημοπρασία, ἐγένοντο διάφοροι ὁμιλῆαι, καὶ ἔπεσε λόγος περὶ δυσκολιῶν τοῦ καιροῦ. Ἀπευθυνόμενος τότε πρὸς ἓνα καλὸν γέροντα, μὲ λευκὰς τρίχας καὶ σεμνοπρεπεῖ ἑνδυμασίαν, εἰς τῶν περιεστώτων εἶπε

—«Καὶ τοῦ λόγου σου, μπάριμπα Ἀβραάμ, τί ἰδέαν ἔχεις περὶ τοῦ σημερινοῦ καιροῦ; Οἱ βαρεῖς αὐτοὶ καὶ δυσβάστακτοι φόροι δὲν θὰ καταστρέφουν τὸν τόπον; Πῶς θὰ κάμωμεν νὰ τοὺς πληρώσωμεν; Τί μᾶς συμβουλεύεις;»

Ὁ μπάριμπα Ἀβραάμ ἐσυλλογίσθη ὀλίγον, καὶ ἔπειτα ἀπεκρίθη

—«Ἄν θέλετε νὰ μάθετε τὴν γνώμην μου, σὰς τὴν λέγω εἰς ὀλίγα λόγια διότι εἰς τὸν γρόνθμον καὶ μὴ λέξας εἶναι ἀρκετὴ, καθὼς λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ῥικάρδος.»

Ὅλοι τότε τὸν παρεκάλεσαν νὰ ἐξηγηθῇ, ἔκαμαν ὀλόγουρά του κύκλον καὶ αὐτὸς ἐξηκολούθησεν

—«Οἱ φόροι, φίλοι μου, εἶναι ἀληθινὰ πολὺ βαρεῖς, καὶ μολοντοῦτο, ἂν μόνον εἶχαμεν νὰ πληρώσωμεν τοὺς φόρους τῆς κυβερνήσεως, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτον ὁπωσδήποτε ὑποφερτόν διὰ μερικοὺς ἡμῶς ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι καὶ πολλοὶ ἄλλοι φόροι, καὶ πολὺ βαρύτεροι. Φορολογούμεθα, φίλοι μου, τοῦλάχιστον διπλάσια διὰ τὴν ὀκνηρίαν μας, τριπλάσια διὰ τὴν ἀλαζονείαν μας, τετραπλάσια διὰ τὴν κουφονοίαν μας, καὶ διὰ τοὺς ψά-

1. Ἀπόσπασμα Ἀπομνημονεύματων τοῦ Φραγκλίνου.

ρους αυτούς δ εισηπάκτωρ δέν μᾶς παραχωρεῖ οὐτε ἐλάττωσιν οὐτε προθεσίαν· καί ὡστόσον δέν εἶναι ἀπελπία, ἢ ἀνελήσωμεν ν' ἀκολούθησωμεν μίαν καλὴν συμβουλὴν· «Βοήθει πρώτος οὐ τὸν ἑαυτὸν σου, νὰ σὲ βοηθήσῃ καὶ ὁ θεὸς,» λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος.

Ἄν μία κυβέρνησις ἐξήτε ἀπὸ τοὺς ὑπεκόους της τὸ δεκατημέριον τοῦ καιροῦ των διὰ τὴν ὑπηρεσίαν της, ἀνυπόφορον ἠθέλαμεν εἰπεῖ τὴν κυβέρνησιν ἐκείνην ἢ ὀκνηρία ὅμως εἶναι πολλὸν περισσότερον ἀπαιτητικὴ διὰ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν ἢ πρόξενος τῶν ἀσθενειῶν φυγοπονία συντομείει πολλὸν περισσότερον τὴν ζωὴν. Ἡ φυγοπονία, καθὼς ἢ σκωρία, ἀφανίζει περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐργασίαν. Τὸ κλειδίον γυμλάκει ἐνδῶ δουλεύεται, λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος. Ἄγαπάτε τὴν ζωὴν; λέγει εἰς ἄλλο μέρος μὴ χάνετε λοιπὸν τὸν καιρὸν, διότι ὁ καιρὸς εἶναι τὸ θῆρασμα μὲ τὸ ὅποιον εἶναι ὑγρασιμένη ἢ ζωὴ. Πόσον καιρὸν δέν μᾶς ἀφαίρει ὁ ὕπνος ἐπέκεινα τοῦ ἀναγκαίου! Λησμονοῦμεν ἐπὶ ἄνωχοι κοιμηθῆναι ὄρνιθας δέν κίβναι, καὶ ὅτι ἐρχομεν καιρὸν νὰ κοιμηθῶμεν εἰς τὸ μνημῆμα, καθὼς λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος.

Ἄν ὁ καιρὸς ἦναι τὸ πολυτιμότερον τῶν ἀγαθῶν, ἢ ἀπόλαυσι τοῦ καιροῦ, καθὼς λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος, εἶναι ἢ μεγαλιήτερα τῶν ἄσωτειῶν. Ἄλλοὺ πάλιν λέγει ὁ χαμένος καιρὸς δέν εὐρίσκειται πάλιν ὁ λέγων ὅτι ἔχει καιρὸν ἀρκετὸν, δέν λέγει ἀλήθειαν ὁ καιρὸς ποτὲ ἀρκετὸς δέν εἶναι. Ἔργασία λοιπὸν καὶ ἐνέργεια, καὶ τότε τὰ ἐργα γίνονται μὲ ὀλιγώτερον κόπον. Ἡ φυγοπονία τὰ κάμνει ὅλα δύσκολα, καὶ ὅλα εὐκόλα ἢ φιλοπονία. Ὁ ἐξυπνὸν ἀργὰ χασμονρεῖται ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ μόλις ἀρχίζει τὴν ἐργασίαν του περὶ τὸ ἠσπέρασ. Ἡ ὀκνηρία τόσον ἀργὰ περικυβεῖ, ὥστε ἢ πτωχεία εἰς μίαν στιγμὴν τὴν θάβναι. Σπρώχτε τὰς ἀποθέσεις σου καὶ μὴν ἀφίγχε νὰ σὲ σπρώξουν. Ἄν γλήγορα πλῆγιάζης καὶ γλήγορα σηκώσεσαι, ἔχεις ὕψειαν καὶ μάθησιν καὶ πλοῦτον, καθὼς λέγει ὁ ἀνθρωπάκος Ρικάρδος. »

Ἐπιτοὺ σούχμα.

Σ.

ΠΩΣ ΤΡΕΦΟΜΕΘΑ

Ἐπιτοὺ 181 τοῦ 211.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΠΙΛΟΜΗ

Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις.

Πῶς ἀναπνεόμεν·
Διατὶ ἀναπνεόμεν·

Κάθε στιγμὴν ἀναπνεύεις, χωρὶς νὰ τὸ συλλογίζεσαι, χωρὶς νὰ κοπιάζης, καὶ τὸ πρᾶγμα σοῦ φαίνεται εὐκολώτατον. Δέν εἶναι ὅμως ἐπί-

σης εὐκολον καὶ νὰ ἐξηγηθῇ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, τὸ ὅποιον γίνεται μὲ τὸσην εὐκολίαν καὶ ἀνεπισιθίως.

Δι' αὐτὸ δὲ σὲ παρακαλῶ νὰ προσέξης πολὺ σήμερον, διότι ὀκ μᾶθης πρᾶγματα πολλὰ περὶ ἐργα, καὶ σπουδαιότερα ἴσως ἀπὸ ὅσα ἐμαθεσ μέχρι τοῦδε.

Διὰ νὰ γείνη δὲ ἢ μελέτη μας κᾶπως εὐκολωτέρα, ἂς διαίρεσωμεν τὸ πρᾶγμα εἰς δύο. Ἐς ἐξετάσωμεν ἐν πρώτοις: Πῶς ἀναπνεόμεν, καὶ κατόπιν: Διατὶ ἀναπνεόμεν.

Πρέπει πρῶτον νὰ σοῦ παρατηρήσω, ὅτι ὁ ἀήρ εἶναι θερὸς, πολλὸν θερύτερος παρ' ἢ τι ὑποπτεύεις. Ὅτι ὁ ἀήρ αὐτὸς, ὅστις μᾶς περικυκλῶνει καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρισκόμεθα καὶ κινούμεθα, εἶναι κᾶτι τι, δύνασαι νὰ τὸ ἐνοήσης ἕταν φυσῶ ἀνεμος, ὅστις δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μετακίνησις τοῦ ἀέρος. Ἄφοῦ λοιπὸν ὁ ἀήρ εἶναι κᾶτι τι, πρέπει νὰ ἔχη καὶ βάρος, διότι ὅλα τὰ σώματα ἔχουν τὸ βάρος των.

Καὶ ὀλίγοις μὲν ἀήρ δέν σοῦ φαίνεται θερμὸς, καθὼς δέν σοῦ φαίνεται θερμὸν καὶ ἕν μικρὸν φύλλον χαρτίου. Φαντάσου ὅμως ἕνα μέγαν σωρὸν ἀπὸ φύλλα χαρτίου, καὶ ὀκ πεισθῆς ὅτι τὸ φύλλον ἐκεῖνο τοῦ χάρτου ἔχει τὸ βάρος του. Τοιοῦτοτρόπως, ὅταν φαντασθῆς ὅτι εἶδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν ἔχομεν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας ὕψηλοτάτην στήλην ἀέρος, ἣτις ἔχει ὕψος δέκα πείπου λευγῶν, τοῦτέστι τεσσαράκοντα δακτύ περίπου χιλιάδων μέτρων, ὀκ παραδεχθῆς ὅτι ἢ στήλη αὐτὴ τοῦ ἀέρος πρέπει νὰ ἔχη τὸ βάρος της. Τὸ πρᾶγμα εἶναι θετικὸν, διότι τὴν στήλην αὐτὴν, βλέπεις, τὴν ἐξύγισαν, καὶ εἰμφορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἢν ὀλέγης, τὸ βάρος της.

Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι πρέπει νὰ ὀρίσωμεν ἐκ προοιμίου τὸ πάχος τῆς στήλης, δηλαδὴ τὴν ἔκτασιν τῆς θέσεώς της. Ἄν ὑποθέσωμεν π. χ. ὅτι ἢ στήλη αὐτὴ ἔχει βάσιν τὸ βιβλίον, τὸ ὅποιον ἔχω τώρα ἐμπρὸς μου, καὶ τὸ ὅποιον ἔχει πλάτος 11 ἔκταστοῦν τοῦ μέτρου καὶ μήκος 17 ἔκταστοῦν, τοῦτέστιν ἔκτασιν 187 τετραγωνικῶν ὕφκατομέτρων, — καθὼς λέγουσι οἱ μηχανικοὶ μας, — ἢ στήλη τοῦ ἀέρος ἢ ὅποια θερύνει ἐπὶ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἔχει βάρος 193 χιλιάγραμμα, δηλαδὴ 154 περίπου δακτάδας.

Ἀπορεῖς δὲ θεθαίως, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχη τόσον βάρος ἐπὶ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἐνῆ σὺ ἔχεις τοιαῦτα βιβλία καθ' ἡμέραν εἰς τὰς χεῖράς σου καὶ ποτὲ δέν ἠσθάνυης τοιοῦτον βάρος. Κατὰ τοῦτο ἔχεις δίκαιον. Μὴν ἀπορήσῃ ὅμως, διότι τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ὁ λόγος δέν εἶναι ὀπερυσικὸν, ἀλλὰ τὸναντιον μάλιστα φυσικὸν τατον καὶ ἀληθέστατον.

Διὰ νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω δὲ, ἂς μεταχειρισθῶ ἕν παραδειγμα.

Ἄν δυνατός τις ἀνθρωπος σὲ ὀθήσῃ, ὀκ

πίσης θεθαίω· ἀν ὀμως συγχρόνως εἰς ἄλλος ἄνθρωπος, ἐπίσης δυνατός, σὲ ὀθήσῃ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, ὀκ μείνης, μου φαίνεται, ἐντελῶς ἀκίνητος, διότι αἱ δύο ἐκεῖναι δυνάμεις, αἴτινες σὲ ὀθοῦσιν ἀντιθέτως, εἶναι ἴσαι.

Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὸ βιβλίον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐλέγομεν. Ἐνῶ ὁ ἄνωθεν αὐτοῦ ἀήρ θερύνει ἐπ' αὐτοῦ κατὰ 154 δακτάδας, ὁ ὑποκάτω ἀήρ θερύνει ἐπίσης ἀντιθέτως κατὰ 154 δακτάδας, καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ ἄνωθεν βάρος ἐκμηδενίζεται διὰ τοῦ κάτωθεν βάρους.

— Τί πρᾶγματα εἶναι αὐτά; φαντάζομαι ὅτι ὀκ ἀνακράξης ποῦ ἠκούσθη ποτὲ νὰ θερύνη ἐπὶ ἐνὸς πρᾶγματος ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶναι ὑποκάτω του; Πῶς δέν αἰσθάνομαι λοιπὸν τὸ βάρος τῆς τραπέζης ἐπὶ τῆς ὀπίστας ὀβίω τὴν χεῖρά μου, ἐνῶ αἰσθάνομαι κάλλιστα τὸ βάρος λίθου τὸν ὀποιον κρατῶ;

Ἐξείρετος ὁ συλλογισμός σου, ἀγαπητή μου κόρη, καὶ ἢ ἐνστασις σου αὐτὴ μου ἐνθυμίζει ἕνα ἰδικόν μου συλλογισμόν, τὸν ὀποιον ἔκαμα, ὅταν κατὰ πρῶτον μου ἐξήγησε τὴν θερύτητα τοῦ ἀέρος ὁ διδάσκαλός μου, ὅστις — ὁ ἐύλογημένος — δέν ἐφρόντιζε πολὺ νὰ μᾶς ἐξηγῆ τὰ πρᾶγματα μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σίγμα. Μοῦ εἶχον εἰπεῖ ποτὲ, ὅτι ἢ ἐπιφάνεια τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἦτον περίπου ἐνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου, καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος ἔφερει ἐπάνω του μίαν στήλην ἀέρος ἔχουσαν βάρος 10,330 χιλιάγραμμα, ἣτοι 8,264 δακτάδας, ἐν ἄλλοις λόγοις 188 περίπου καντάρια. Δέν ἠδυνάμην δὲ νὰ ἐξηγήσω, διατὶ, ὅταν εἰσέρχεται τις εἰς μίαν οἰκίαν, δέν αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του ἐλαφρομένον ἀπὸ τὸ φοβερόν αὐτὸ βάρος, ἐνῶ ἐν τοιαυτῇ περιπτώσει παρεμβαίνει ἢ στήλη τῆς οἰκίας μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς θερύρας ἐκεῖνης στήλης τοῦ ἀέρος.

Ἄργότερα ἐννόησα τὸν λόγον, καὶ ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι πολὺ ἀπλοῦς.

Ὅ ἀήρ δέν θερύνει ὀπως τὰ θερᾶ πρᾶγματα, ὀπως π. χ. εἰς λίθος δέκα δακτάδων, ὅστις θερύνει πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἢν δέν ὑποστηρίζεται πίπτει· ἀλλὰ πιέζει, καθὼς ἐλατήριο, τὸ ὀποιον ἀφοῦ πατηθῆ, ζητεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν του θέσιν. Ζήτησε νὰ ἰδῆς ἕν ἐλατήριο ὀρολογίου, καὶ ὀκ ἐννοήσης κάλλιτερα τὸ πρᾶγμα. Ἐκαστον δὲ μικρόν, ἐλάχιστον μόριον ἀέρος εἶναι ἐλατήριο, τὸ ὀποιον ἔχει μεγίστην ἴλαστικότητα, οὐδέποτε θραύεται, οὐδέποτε κουράζεται, καὶ δύναται νὰ συσταλῆ, νὰ γείνη δηλ. μικρότερον, ὅταν ἀναγκασθῆ εἰς τοῦτο διὰ τῆς ἀπαιτουμένης δυνάμεις, καθὼς καὶ νὰ διασταλῆ πάλιν, νὰ γείνη δηλ. μεγαλύτερον, καθ' ὅσον ὀλιγοστεύει ἢ δύναμις, ἣτις τὸ πιέζει.

Φαντάσου λοιπὸν τώρα, ὅτι ἢ στήλη ἐκεῖνη τοῦ ἀέρος, ἣτις εἶναι ἐμπρὸς τῆς θύρας τῆς οἰ-

κίας, εἶναι στήλη ἀποτελούμενη ἐκ πολλῶν μικρῶν ἐλατηρίων καὶ ἔχουσα 12 λευγῶν ὕψος· τὰ ἐλατήρια, ἐννοεῖται, τὰ ὀποια εὐρίσκονται κάτω, φέρουν ἐπάνω των τὸ βάρος τῶν ἄλλων ἐλατηρίων, αἴτινα τὰ πιέζουν, καὶ προσπαθοῦν ὀλας δυνάμεις νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν φοβεράν αὐτὴν πίεσιν καὶ νὰ ἐξαπλωθῶσιν ἀνενόχλητα. Ἀγωνίζονται λοιπὸν νὰ διαφύγουν πανταχῶθεν, ἀριστερᾶ, δεξιᾶ, πρὸς τὰ ἐπάνω, πρὸς τὰ κάτω. Στενοχωρημένα ὀμως μεταξὺ τῆς γῆς, ἣτις, ἐννοεῖται, δέν ὑποχωρεῖ, καὶ τῶν ἄλλων στήλῶν τοῦ ἀέρος, αἴτινες περικυκλοῦν τὴν σφαιραν ἀπὸ ὀλα τὰ μέρη, παλαίωσιν ἀκαταπαύστως, χωρὶς νὰ κατορθώσωσι τίποτε. Εὐρίσκεσαι λοιπὸν ἐν μέσῳ τῶν μικρῶν αὐτῶν παλαιστῶν, οἴτινες σὲ πιέζουν πανταχῶθεν, καὶ σὲ πιέζουν μὲ ἴσην δύναμιν πρὸς ἐκεῖνην ἣτις πιέζει αὐτούς· ὀποτε βλέπεις, ὅτι τὸ βάρος αὐτὸ, ἢ μέλλον τὴν πίεσιν ἐκεῖνην, δέν τὴν ἔχει μόνον ὀπερᾶνω σου, δηλαδὴ ὀπερᾶνω τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος, καθὼς δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ, ἀλλὰ καθ' ὀλον σου τὸ σῶμα, δεξιῶθεν, ἀριστερόθεν, ὀπὸ τοῦς θερᾶς σου, ὀπὸ τὴν σιαγόνα σου, καὶ ἐντὸς ἀκόμη τῶν ὀρῶων σου.

Εἰσέρχεται τώρα εἰς τὴν οἰκίαν. Τί εὐρίσκεις ἐντὸς αὐτῆς; τὸν ἐξωτερικὸν ἀέρα ὅστις εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν οἰκίαν, ἄλλος μὲν ἀπὸ τὰ παράθυρα, ἄλλος δὲ ἀπὸ τὴν θύραν, καὶ ἄλλος ἀπὸ διάφορα μέρη. Ἡ στήλη ἣτις εἶναι ἐπὶ τῆς στέγης δέν θερύνει πλέον ἐπ' αὐτῆς· ἀλλὰ τί σημαίνει τοῦτο; ὁ ἀήρ ἐκεῖνος εἰσῆλθε εἰς τὴν οἰκίαν πιεζόμενος καὶ συνεσταλμένος, καὶ τὰ μικρά του ἐλατήρια εἶναι ἐπίσης στενοχωρημένα ἐντὸς τῆς οἰκίας καθὼς καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, καὶ ὀκ ἀγωνίζονται μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν, πῶς νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὴν πίεσιν των. Ἡ δὲ στέγη τῆς οἰκίας τόσον ὀλίγον τὰ προστατεύει, ὀποτε ἢν δέν ἐπροστατεύετο καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸν ἀέρα, ὅστις τὴν κρατεῖ εἰς τὴν θέσιν της, ὁ ἐσωτερικὸς ἀήρ, προσπαθῶν νὰ διασταλῆ, ἦθελε ταχέως ἀνατινάξει αὐτὴν.

Γελάς θεθαίω. Πρόσωμεν ὀλίγον, καὶ δέν ὀκ γελάς πλέον.

Ἐς ὀποθέσωμεν μίαν μικρᾶν, πολὺ μικρᾶν οἰκίαν, ἣτις νὰ ἔχη πέντε μέτρων μήκος καὶ πέντε μέτρων πλάτος, δηλαδὴ ἔκτασιν ἐν συνόλῳ 25 τετραγωνικῶν μέτρων. Θέλεις τώρα νὰ ὑπολογίσης μὲ ποίαν δύναμιν τὰ ἐντὸς τῆς οἰκίας αὐτῆς κλεισμένα ἐλατήρια τοῦ ἀέρος θὰ πιέζουν καὶ ὀκ ὀρθῶν ἐμπρὸς των τὴν στέγην τῆς οἰκίας; Πολλαπλασίασε 8,264 δακτάδας μὲ εἰκοσιπέντε, καὶ θὰ τὸ εὕρης. Ἄν εἰς ἕν τετραγωνικὸν μέτρον ὁ ἀήρ πιέζῃ μὲ δύναμιν 8,264 δακτάδων, εἰς 25 μέτρα ὀκ πιέζῃ θεθαίω μὲ δύναμιν 206,600 δακτάδων, ἣτοι 4,700 περίπου κανταρίων, δηλαδὴ περισσότερον ἂφ' ὅ, τι

πιέζει μία στήλη του Ὀλυμπίου Διός. Εἰπέ μου τώρα, σὲ παρακαλῶ, ποῖα εἶνε ἡ στέγη ἐκείνη ἣτις δύναται νὰ ἀνθήξῃ εἰς τοιαύτην ὠ-
θησιν. Ἐννοεῖς δὲ, πιστεύω, ὅτι ὅπως ὁ ἐξω-
τερικὸς ἀήρ, ὁ ὑπεράνω δηλ. τῆς στέγης, προ-
σταταεὶ αὐτὴν ἐναντίον τῆς ὠθησεως τοῦ ἐντὸς
τῆς οἰκίας ἀέρος, τοιοῦτοτρόπως ὁ ἐντὸς τῆς οἰ-
κίας καὶ ὑπὸ τὴν στέγην ἀήρ προστατεύει αὐ-
τὴν ἐναντίον τῆς πίσεως τῆς ἐξωτερικῆς στήλης.

Ἴδοὺ λοιπόν, κυρία μου, τί εἶνε αὐτὴ ἡ δ-
νομαζομένη πίσις τοῦ ἀέρος, καὶ ποῖα εἶνε ἡ
δύναμις τῆς. Γελάς ἀκόμη; Δὲν τὸ πιστεύω.

Πρέπει τώρα νὰ σοῦ ἀποδείξω, ὅτι δὲν σὲ
ἐπερίπαιξα μὲ τοὺς ἀριθμῶν. τοὺς ὁποῖους σοῦ
εἶπα, καὶ ὅτι τὸ βάρος τοῦ ἀέρος εἶνε τόσον,
ὅσον πρὸ μικροῦ σοῦ ἀνέφερα.

Ἄς υποθέσωμεν ὅτι πράκτειται νὰ γνωρισθῇ
ἡ ἰδική σου δύναμις, καὶ νὰ ἐκφρασθῇ δι' ἀ-
ριθμῶν. Τὸ μέσον εἶνε λίαν εὐκόλον. Θετομεν
ἐπάνω εἰς τοὺς βραχίονάς σου ἓν βάρος οἰονδή-
ποτε, ἓνα σωρὸν βιβλίων παραδείγματος χάριν,
καὶ προσθέτομεν κατ' ὀλίγον μέχρι οὗ οἱ βρα-
χίονές σου νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ βαστά-
σωσι περισσότερα καὶ καταπέσωσι. Τότε ζυγι-
ζομεν τὸ βάρος, τὸ ὅποιον ἡμποροῦν νὰ φέρωσι,
καὶ λέγομεν: ἡ δύναμις αὐτῆς τῆς κόρης εἶνε
δέκα ὀκάδας, δεκαπέντε, καὶ αὐτὼ καλεῖται,
ἀντιπροσωπεύει δηλ. βάρος δέκα ἢ δεκαπέντε
ὀκάδων.

Τοιοῦτοτρόπως ἔκαμαν οἱ ἐπιστήμονες, διὰ
νὰ μάθωσι τὴν δύναμιν τοῦ ἀέρος, ἤτοι τὸ βάρ-
ος τοῦ ὁποῖον παριστᾷ αὐτὴ ἡ δύναμις. Ἐξέ-
γισαν ὅτι δύναται νὰ βαστάσῃ.

Σοῦ ἔλεγα ἐν ἀρχῇ τῆς σημερινῆς μου ἐπι-
στολῆς, ὅτι ὅλη τῆς γῆς ἡ ἐπιφάνεια εἶνε περι-
κυκλωμένη ἀπὸ ἀπειρον πλῆθος μικρῶν ἐλατη-
ρίων τοῦ ἀέρος, τὰ ὅποια καταστενοχωροῦνται
ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐλατήρια, τὰ ὑπεράνω των, καὶ ἀ-
γωνίζονται παντοιοτρόπως νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ
τὴν πίσειν καὶ τὴν στενοχωρίαν αὐτὴν, καὶ ὡθοῦν
τοιοῦτοτρόπως ὅτι εὐρίσκεται ἐμπρὸς των.

Φαντάσου τώρα τὸ βάθος ἐνὸς φρέατος. Τὰ
ἐλατήρια αὐτά, οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι παλαισταὶ,
εὐρίσκονται τοποθετημένα διαρκῶς εἰς τὸ βά-
θος μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, καὶ τὸ
πιέζου, ἐννοεῖται, ὅσον ἡμποροῦν περισσότερον.
Ἐπειδὴ δὲ ἡ πίσις εἶνε ὁμοία πανταχοῦ, δὲν
φαίνεται διόλου τὸ πρᾶγμα.

Ἐπίθεσε ἄνω, ὅτι ἐντὸς τοῦ φρέατος εἰσά-
γομεν ἓνα σωλῆνα, κλεισμένον κατὰ εἰς τὸ ἔ-
κρον, καὶ ὅτι τὸ στόμαμα του αὐτοῦ, καθὼς κοι-
νὰς λέγομεν, δύναται νὰ ἀναδοκαταβαῖν ἐντὸς
τοῦ σωλῆνος διὰ μιᾶς σιδηρᾶς ῥάβδου—τοῦτο
ἰσχυρίζεται ἔμβολον ἀπὸ τοὺς μηχανικούς.—
Ἐπίθεσε δὲ τώρα, ὅτι τὸ ἔμβολον αὐτὸ ἀνα-
βαίνει ἐντὸς τοῦ σωλῆνος καὶ παρασύρει ἐμπρὸς
του τὸν ἀέρα ὅστις ἐγέμιζε τὸν σωλῆνα. Ὅ

ἀήρ αὐτὸς δὲν δύναται νὰ διαφύγῃ καὶ νὰ πε-
ράσῃ ὑποκάτω τοῦ ἔμβολου, καθότι, ὡς προ-
είπομεν, τὸ ἔκρον τοῦ ἔμβολου ἐφαρμόζεται ἐν-
τελῶς εἰς τὰ τοιχώματα τοῦ σωλῆνος. Ὁ
μείνη λοιπὸν ὑποκάτω τοῦ ἔμβολου ἐν μέρος
ἐντελῶς κενὸν, ὅπου ἀήρ δὲν ὀκτᾷ ὑπάρχει, καὶ
ὅπου ἐπομένως τὸ ὕδωρ δὲν ὀκτᾷ πιέζεται ἀπὸ
τίποτε.

Τί ὀκτᾷ συμβῆ τότε;

Τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος, τὸ ὅποιον ὀκτᾷ πιέ-
ζεται μὲν καὶ ὀκτᾷ στενοχωρεῖται εἰς ὅλα του τὰ
ἄλλα μέρη ἀπὸ τὸν ἀέρα, δὲν ὀκτᾷ πιέζεται
δὲ ἐντὸς τοῦ κενοῦ ἐκεινοῦ, τὸ ὅποιον ἀφῆκε
τὸ ἔμβολον, ὀκτᾷ ὀρμήσῃ, ἐννοεῖται, πρὸς τὸ
μέρος ἐκεῖνο, καὶ ὀκτᾷ ἀναβῆ ἐντὸς τοῦ σωλῆνος.

Ἐνῶ ἔμως ἀναβαίνει τὸ ὕδωρ, ὀκτᾷ συμβῆ καὶ
τί παράδοξον, ἂν ὁ σωλῆν ἦνε πολὺ ὕψους.

Ἄμα φθάσῃ τὸ νερὸν εἰς ὕψος 32 ποδῶν, ὀκτᾷ
σταματήσῃ, καὶ δὲν ὀκτᾷ ἀναβῆ ὕψιότερα, ἔ-
στω καὶ ἂν ἐξακολουθῆ τὸ ἔμβολον νὰ σχη-
ματίζῃ κενὸν ὑπεράνω του.

Τί σημαίνει τοῦτο;

Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ δύναμις, ἣτις πιέ-
ζει τὸ ὕδωρ ἐκτὸς τοῦ σωλῆνος καὶ τὸ ἀναγκά-
ζει νὰ ἀναβαίνει, δὲν δύναται νὰ πραγματοποιῆ
περισσότερον, τουτέστι δὲν ἀντιπροσωπεύει πε-
ρισσότερον βάρος. Τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον
ἀνάβαινεν ἐντὸς τοῦ σωλῆνος, ἔχει καὶ αὐτὸ ἐν
βάρος, ἐννοεῖται· καὶ διὰ τοῦ βάρους του αὐ-
τοῦ πιέζει τὸ ἄλλο ὕδωρ, τὸ ὅποιον ἔμεινε
κάτω ἐντὸς τοῦ φρέατος. Καθ' ὅσον δὲ τὸ ἔμ-
βολον ἀναβαίνει, αὐξάνει καὶ ἡ στήλη τοῦ ὕ-
δατος ἐντὸς τοῦ σωλῆνος, καὶ αὐξάνει ἐπίσης
καὶ τὸ βάρος τῆς· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπέρχεται
στιγμὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ βάρος αὐτοῦ ἴσ-
νεται τόσον μεγάλον, ὥστε ἡ πίσις του ἐπὶ
τοῦ ἄλλου ὕδατος εἶνε ἴση μὲ τὴν ἐπ' αὐτοῦ
πίσειν τοῦ ἀέρος· τότε εἰς μᾶτην πλέον πιέ-
ζει ὁ ἀήρ· τὸ ὕδωρ δὲν ἀναβαίνει περισσότερον,
καὶ ἡ στήλη ἐκείνη τῶν 32 ποδῶν ἀντιπροσω-
πεύει τὴν δύναμιν τοῦ ἀέρος, ὅστις πιέζει ἔ-
ξωθεν τοῦ σωλῆνος τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος.

Ζυγίζομεν τώρα τὴν στήλην αὐτὴν τοῦ ὕ-
δατος, καὶ εὐρίσκομεν ὅτι, ἂν ὁ σωλῆν ἔχῃ
πλάτος ἐνὸς τετραγωνικοῦ ἑκατοστοῦ τοῦ μέ-
τρον, ἡ στήλη τοῦ ὕδατος ζυγίζει 1,033 γραμ-
μάρια, τουτέστι 330 περίπου δράμια· ἐπομέ-
νως τὸ αὐτὸ βάρος ἔχει καὶ ἡ στήλη τοῦ ἀέρος,
ἢ ἔχουσα τὸ αὐτὸ πλάτος.

* ἔσσται συνεχῆς.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΑΧΟΣ.

«Ἠγάπησα τὸν Θεὸν, τὸν πατέρα μου καὶ
τὴν ἐλευθερίαν», ἦσαν οἱ τελευταῖαι λέξεις τῆς
Καε Στάελ.

ΑΠΟΔΗΜΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΟΝ

Ευθύναι 181 π. 217.

Δ'

Ἐπιθυμοῦντες ἐνθέρμως οἱ δύο ἀξιωματικοὶ
νὰ προαγάγωσι τὰς ἐρεῦνας αὐτῶν, κατέστη-
σαν ἀσπαστὸν εἰς τὸ κοινὸν τὸ σχέδιον καὶ ὑ-
πέβαλον εἰς τε τὰς κυβερνήσεις καὶ εἰς τὰ σοφὰ
σωματεῖα τὰς ἐφεξῆς μελέτας. Καὶ τὸ μὲν
πρῶτον ἔτος ὀκτᾷ ἐπεδίδοντο εἰς τὴν τελείαν ἐ-
ρευναν τῆς ἀνακαλυφθείσης λεζάνης κατὰ τὸ
παραλθὸν, τῆς μεταξὺ Σπιτζβεργ καὶ Νέας
Ζέμβλης· διὰ καὶ ἐσκόπουν νὰ διαχειμάσωσιν εἰς
τὸν κόλπον τοῦ Τάιμοντ ἢ περὶ τὸ ἀκρωτήριον
Τσελιουσκιρ, τὸ Σέβιρο Βοστανοῦ τῶν Ῥώσ-
ων, τὸ βορειότατον μέρος τῆς Σιθηρίας τῆς
ἀρχαίας ἠπειροῦ πρὸς τὴν 77ῃ μοῖραν· τὸ δὲ
δεύτερον ὀκτᾷ ἐξήρουν τὸ μεταξὺ τοῦ ἀκρω-
τηρίου Τσελιουσκιρ καὶ τῶν νήσων τῆς Νέας
Σιθηρίας διάστημα· καὶ τὸ τρίτον, ἀπὸ τῆς
Νέας Σιθηρίας ὀκτᾷ μετέβαινον εἰς τὰ στενὰ
Βέχρινγ, μεταξὺ τῶν ὁποίων κείται ἡ χώρα
τοῦ Βράγγεελ. Σκοπὸς δὲ τῆς πορείας ταύτης
δὲν ἦτο ἡ εἰς τὸν πόλον μεταβάσις, ἀλλ' ἡ
ἐξερεύνησις τῶν παραλίων ἄτινα ἔπαξ ἴσως
ἐπισκέψασάν τινες πρὸ πενήντα ἐτῶν· ἀλλὰ
συνέβη καὶ σήμερον ὅτι πολλάκις συμβαίνει·
ὅ εἰς ἀντὶ τῶν ἀναζητουμένων ἀνευρέθησαν ἄλ-
λα ἀπὸ τοῦ 1872 μέχρι τοῦ 1874, ἤτοι ἡ
ἀνατολικοὸς δίοδος.

Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐνεκοιλώθη περιπαθῶς ἡ με-
σημβρινῆ Γερμανία· ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀστρία ἠθέλησε
νὰ μετάρχη τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδημιῶν τὰς
ὁποίας εἶχον ὑποστηρίξει ἀλληλοδιαδόχως αἱ με-
γάλαι ναυτικαὶ δυνάμεις. Καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν κρά-
τος ἐχορήγησεν ἄφθονα χρήματα, οἱ δὲ ἰδιῶ-
ται οὐκ ὀλίγα, τὸ ποσὸν ἀνέβη εἰς 150,000
φράγκων. Ὅθεν ἤρχισεν εὐθύς ἡ ἐπιχειρήσις.

Ἐναυπηγήθη λοιπὸν ἐπιτήδης πλοῖον, ὁ Τέ-
ρετωφ, κατὰ τρόπον διευκαλίνοντα τοὺς τε ἐ-
πιβάτας, τὴν τοποθέτησιν τῶν τροφῶν καὶ τῆς
καυσίμου ὕλης. Ἡ ἔλιξ κατεσκευάσθη ἐξ ὀρει-
χάλκου ὅπως ἦναι στερεωτέρα καὶ ἀνυφύστο
εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐλάττεται ἀπὸ τοὺς
πάγους· ὑπήρχε δὲ καὶ δευτέρα ἔλιξ. Τὸ πλοῖον
διέτρεχε κατὰ μέσον ὅρον ἐξ ναυτικῶν μίλιων τὴν
ἴσων, ἢ δὲ ζυλικὴ τοῦ πλοίου ἦτο ἐκ σχοίνου,
περιφρουρούμενη ὑπὸ δύο περικαλυμμάτων τεθει-
μένων ἀλληπαλλήλως.

Βοιωτικῶς δὲ οἱ κοιτῶνες τῶν ἀξιωματι-
κῶν καὶ τῶν ἐπιστημόνων ἐκείντο πρὸς τὴν
πρώταν, μετ' αὐτοῦς δὲ τὸ δωματίον τῶν μη-
χανῶν καὶ τὸ τῆς θερμάνσεως, ἐν μέσῳ αἱ ἀ-
ποθήκαι τῶν γαιανθράκων καὶ τῶν τροφῶν,
καὶ πρὸς τὴν πρῶτην τὰ καταλύματα τοῦ
πληρώματος. Ἐπῆρχε δὲ καὶ θάλαμος ἐργασίας·

ἐννέα ποδῶν μήκος καὶ ἑπτὰ πλάτος ἔχων, ἐν
ᾧ ἦσαν ἀποθεθειμένα τὰ ἔργα καὶ ἡ βιβλιο-
θήκη. Ἐκεῖ ἐκείντο καὶ αἰθούσαι τροφῶν καὶ
καλλωπιστήρια. Ἡ αἴθουσα τοῦ πληρώματος
εἶχε δεκαεὶ κλίνας, μαγειρεῖον, πλυντήριον καὶ
λουτήριον, καθὼς καὶ κλίνην τοῦ ναυκλήρου καὶ
τῶν ἰχθυοβόλων.

Καὶ ναῦται μὲν καὶ ἀξιωματικοὶ ἦσαν εἰκο-
σιτέσσαρες ἐν ὅλοις, οἱ πλείστοι ἐκ Ἀαλματίας,
ἀνδρες ῥωμαεῖοι καὶ ἠθος ἔχοντες μεσημερινόν.
Διευθυντῆς δὲ ὀκτᾷ πλοίαρχος Οὐαίπρενς, πρῶ-
τος ἀξιωματικὸς ὀκτᾷ πλοίαρχος Βρόξ δὲ Κομοτό,
δεύτερος ἀξιωματικὸς ὀκτᾷ σημαιοφόρος Ὅρελ δὲ
Βροῦμ, μηχανικός ὁ Κρίγ, ἐπὶ τῶν ἀρμένων ὀ-
κτᾷ πλοίαρχος Λουσίνο, ἰατρὸς ὁ Ἰουλιανὸς Ῥέπες
Δεβάν. Πρὸς τοὺς δύο κυνηγοὺς τῆς δορκάδος
Ἄλἐξανδρον Κλότς καὶ Ἰωάννην Χάλττ ἐδόθη
ἡ ὑπόσχεσις νὰ διορισθῶσι μετὰ τὴν ἐπιστρο-
φὴν δασονόμοι. Πάντες δὲ οὗτοι, ἀνήκοντες
εἰς τὴν πολεμικὸν ναυτικὸν τῆς Ἀστροίας, ἐ-
λάμβανον ὀκτᾷ κληρὸν τὸν μισθὸν αὐτῶν διαρ-
κούσεως τῆς ἀποδημίας· ἔλαβον δὲ καὶ προ-
καταβολὴν δεκαπέντε μηνῶν. Μὴ λασηρόνθρω-
μεν καὶ ἄλλο μέρος τοῦ πληρώματος, λέγω
τοὺς ἑπτὰ μεγάλους κύνες τοὺς περιτριμμένους
νὰ σύρωσι τὰ ἔλκυθρα ἐπὶ τῶν πάγων. Μετ' αὐ-
τῶν εἶχον καὶ δύο γαλᾶς· ἐν γένει δὲ ὁ ναυ-
πηγὸς Τέκλεμπουργ κατεσκευάσε καὶ στερῶν
καὶ κομῶν τὸ πλοῖον.

Τὴν δὲ 14 Ἰουνίου 1872, τὴν 6 ὥραν τῆς
πρωίας, μετὰ συμπόσιον εἰς τὸ ὅποιον εἶχον
προσκληθῆ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς
ἀστρονομικῆς ἐταιρίας τῆς εἰς τὸν πόλον
ἀποδημίας, ὁ Τέρετωφ ἀπέπλευσεν ἀνεμῶ ἀτμοῦ
ἐπευφημούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους. Καὶ κατ' ἀρ-
χᾶς μὲν ὁ καιρὸς ἦτο λαμπρὸς, μετ' οὐ πολὺ
ὁμως μετεβλήθη. Τὴν δὲ 21 Ἀυγούστου ὁ ὀ-
κτᾷ πλοίαρχος Πάγερ ἐγραψεν ἐκ τοῦ ἀκρωτη-
ρίου Νασῶ ἐκ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς
Νέας Ζέμβλης τὴν ἐπισημὴν ἐπιστολήν·

«Ἐκ μέσου τῶν πάγων, 16 Ἀυγούστου.

Ἐὐρισκόμεθα πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Νασῶ
τῆς τελευταίας Θούλης τῆς γνωστῆς χώρας,
μετὰ τοῦ πλοίου Ἰσθγέρν, ἰσχυρῶς συσφιγγό-
μενοι ἀπὸ τοὺς πάγους. Ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ἔ-
χομεν τρικυμίαν διώκουσαν μεγίστους ὄγκους
πάγων· ἐάν ὁ καιρὸς γίνῃ βόρειος, ἡ θέσις
ἡμῶν ἔσται κρίσιμος. Χθὲς ἡ Ἰσθγέρν ἐπλα-
γίσαν.

Ἐναχωρήσαντες ἐκ Τρομαὶ τὴν 14 Ἰου-
λίου συννητήσαμεν τοὺς πάγους εἰς τὴν 74^η
μοῖραν ὁ πρὸς βορρᾶν καὶ 18 τοῦ μήκους πρὸς
ἀνατολὰς, εἰς τόπον ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη δὲν
εὐρίσκεται τὴν ὥραν αὐτὴν τοῦ χρόνου οὐδὲ
τεμάρχιον πάγου. Χωρὶς νὰ ἐμποδισθῶμεν κατ' ἄλ-
λον τρόπον ἐπροχωρήσαμεν, καὶ μέχρι τῆς 3
Ἀυγούστου ἡμεῖς ἐκατὴν μίλιον πλέον μακρὰν

μέχρι της παραλίας της Νέας Ζέμβλης, όπου ευρομεν ελευθέραν την θάλασσαν, αποκλεισθεϊσαν όμως εκ νέου κατά την χερσόνησον του ναυαρχείου.

»Την 7 διήλομεν επιπόνιος τους πάγους, ποτέ μὲν λεπτούς, ποτέ δὲ πυκνοὺς, μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Νασά. Πρὸ ἡμῶν ἐβλήθημεν σωρὸν χαμηλῶν νησιδίων εἰς τὸ ἄκρον ἐρήμων, εἰς τὰ ὅποια σώζεται ἔτι χιών τοῦ παρελθόντος ἔτους.

»18 Ἀυγούστου. Σήμερον, ἑορτὴν τοῦ ἀυτοκράτορος, ὑψώσαμεν τὴν ἐπίσημον σημαίαν, ἣτις νῦν πρώτον προσαγορεύεται κατὰ τὰς ἀρκτικάς χώρας. Ἡ κατάσταση τοῦ πάγου καὶ τῆς θερμοκρασίας εἶναι τρομερὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Ἐνώ τὰ παρελθόντα ἔτη πλήθος θαλάσσιων ἐλεφάντων ἐθιρεύοντο ἐνευ μεγάλων δυσκολιών, ἐφέτος οὔτε εἰς παρουσίᾳσθη. Ἐκ τῶν τριῶν πλοίων τὰ ὅποια ἐπροσπάθησαν πρὸ τριῶν ἐβδομάδων νὰ διαβῶσι, τὰ δύο, τεσσαράκοντα μίλια μακρὰν ἡμῶν, συνετριβήσαν μεταξύ τῶν πάγων. Ἀφοῦ ἐφθάσαμεν εἰς τὰ παράλια ταῦτα, ἡ θερμοκρασία σπανίως ἀνέβη ἄνω τοῦ μηδέν. Πρόσθετες δὲ εἰς τοῦτο πολλὴν χιόνα μὴ τικνομένην ἐπὶ τοιαύτης θερμοκρασίας καὶ διὰ τοῦτο ἐκουζάνουσαν τὰ πάγη. Τὸ παρελθὸν ἔτος δὲν ἐφαίνετο διόλου πάγος ἕς ἐπιστώμεν ἡμῶν ἄκτὸς ἡμέρας μόνον ἂν διαρκέσῃ ἡ τῆξις, ὃ δὲ ἔχωμεν ἐκατοστάδας μελίων ελευθέρως θαλάσσης. Ὁ καλὸς καιρὸς τώρα ἄρχεται. Τὸ λυπηρὸν εἶναι ὅτι ἀντὶ νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σιθρίας, ἢ διαχειμάρωμεν εἰς τὴν Νέαν Ζέμβλην.

»Κατὰ τοὺς συνθήκας καιροὺς ἔπρεπε νὰ υπερβῶμεν τὸ μέρος τοῦτο. Εὐχάριστον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ τε πλοῖόν μας καὶ τὸ πλοῖον ἔχουσι καλῶς. Οἱ ναῦται παίζουσιν ὡς παιδία καὶ υποφέρουσι κάλλιστα τὸ κλίμα, ἂν καὶ ἦναι ἐνδεδυμένοι ἐλαφρότερα τῶν ναυτῶν τῆς Νορβηγίας. Ἔχουμεν ἐνδύματα καὶ τροφὰς ἐπὶ τρία ἔτη ἄφθονα καὶ καλλίστης ποιότητος. Τὰ biscuits τῆς φώκις καὶ τῆς ἄρκτου εἶναι θαυμάσια.

»Ἡ μηχανὴ εἶναι ἐξαιρετικὴ καὶ δὲν καταναλίσκει πολλοὺς ἄνθρακας ὅθεν ἔχωμεν ἀκόμη ἐπὶ πενήτην ἡμέρας διὰ τε τὸ μαγειρεῖον καὶ τὰς θερμάστρας, τὰς ὁποίας δὲν ἠνάψαμεν ἀκόμη, διότι εἴμεθα καλῶς ἐνδεδυμένοι. Κατὰ τὴν ἀκουσίαν ταύτην ἀκίνησιαν γυμνάζομεν ἀνωρῶς καὶ κύνας εἰς τὸ μεταχειρίζεσθαι καὶ σύρειν τὰ ἔλκυθρα καὶ ἐκάστην τρία ἢ τέσσαρα αὐτῶν ἀπέρχονται ἐκείθεν τῶν νήσων καὶ ἐπανέρχονται πλήρη συλλογῶν πετρῶν, φυτῶν καὶ ἄλλων. Ἀλλὰ ποτα εἶναι τὰ νησιδία ταῦτα; Οὐδεμίαν πληροφορίαν εὕρισκομεν περὶ τούτων εἰς τοὺς χάρτας τῆς Νέας Ζέμβλης.»

»Ἡ Ἰσβέρν ἦτο νορβηγικὴ θαλαμηγός ἐλθοῦσα διὰ μέσου τῶν πάγων τοῦ Σπίτζβέργ ἐπὶ τὴν διοίκησιν τοῦ κόμητος Οὐσιλεκκεκ, ἵνα ἐφοδιάσῃ

τὸν Τέγετσοφ. Ἀπαντήσαμεν αὐτὸν κατὰ τὰς νήσους Οὐλιέλιμ, τὸν συνώδευσε μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Νασά ὅπου κατέστησεν ἀποθήκην ζωοτροφῶν ἐντὸς στενοῦ σπηλαίου, ἀπροσίτου εἰς τὰς λευκὰς ἄρκτους. Αἱ παντοῖαι τροφαὶ διατηροῦνται θαυμασίως εἰς τὰ ὑψηλὰ ταῦτα πλάτη, καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἀποταμιεύσεις τροφῶν γίνονται ἐν γένει εἰς τὰς πρὸς τὸν πόλον ἀποδημίας. Οἱ σταλέντες ἰδίως ὑπερ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ Φραγικίου κατέστησαν τοιαύτας ἀποθήκας πανταχοῦ· μόνη δὲ προφύλαξις πρέπει νὰ λαμβάνεται κατὰ τῶν λευκῶν ἄρκτων, αἵτινες ἀνοίγουσι καὶ τοὺς στερεωτάτους πύλους καὶ συντριβουσι τὰ στερεώτατα σιδηρᾶ κιβώτια. Ἀλλὰ καὶ τὸ κλίμα δὲν ἀφαιρῶ ἀπὸ τὰς τροφὰς οὐδεμίαν ἰδιότητα αὐτῶν. Θαλασσοπόροι ἀνεύρον κιβώτια περιέχοντα ἀλατισμένα κρέατα, χόρτα καὶ ζωμὸν λιμονίων, ἀπαραίτητον ἱατρικὸν ἐναντίον τῆς στομακίαις; ἐγκαταλειπόμενα ἀπὸ τριάκοντα ἔτην τὸση δὲ νόστιμα καὶ τὸση ὄρεπτικὰ ἦσαν, ὡς νὰ εἶχον κατατεθῇ ἐκεῖ πρὸ ἔξ μηνῶν.

Τὴν 21 Ἀυγούστου ἡ Ἰσβέρν ἐπανήλθεν εἰς εὐκρασετέρας χώρας καὶ ἀφῆκε τὸν Τέγετσοφ φέρουσα τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολήν· δύο δὲ ἔτη παρήλθον πρὶν φθάσωσι νέαι εἰδήσεις τῶν θαλασσοπόρων.

Ε'

Τὸ πρῶτὸ τῆς 21 Ἀυγούστου οἱ πάγοι μεταβλήθησαν πῶς ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον καὶ ὁ Τέγετσοφ ἐπροχώρησε πλήρως ἐλπίδων πρὸς ἄρκτον, ἀφοῦ ἀπεχειρήσει ἐνθερμότατα τὸ πλοῖόν μας τῆς Ἰσβέρνης. Ὀλίγον ὅμως ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ ἡ χαρὰ αὐτή, διότι «τὴν αὐτὴν ἑσπέραν, λέγει ὁ ὑποπλοίαρχος Πάγερ, συνεσχέθημεν ὑπὸ τῶν πάγων καὶ ἐμείναμεν αἰχμάλωτοι ἐπὶ δύο ἔτη. Ἀντὶ ἐρευνητῶν ἐγίνομεν ἐπιβάται πάγων. Τὸ ὑπερβάλον ψῦχος τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1872 συνέσφρασε μετ' ὀλίγον πυκνοτάτους πάγους περὶ ἡμῶν, καὶ τοιοῦτους ὁποιοὺς οὔτε πρίονες οὔτε ὑπόνοιμοι ἐδύναντο πλέον ν' ἀνοίξωσι πρὸς διάσκιον. Ὅθεν κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον ἀποθνήσκοντες πρὸς τὸ μέρος τὸ ἀνατολικοῦ ὄρειον κατὰ τὴν θάλασσαν τῶν πάγων. Πᾶν ἔγγος γῆς ἐγένετο ἄφαντον. Ἀλλ' ἂν ἡ θέσις αὐτὴ ἦτο καθ' ἐκείτην ὀλιγορῶς, κατέστη τρομερὰ ἀπὸ τῆς 13 Ὀκτωβρίου, ὅτε αἱ δυνάμεις εἰς τὸν ὁποῖον τὴν θάλασσαν ὑπείκομεν ἔως τότε, κατέστησαν ἀλάθετοι, καὶ οὕτω τὸ πλοῖον ἡμῶν συνεπιέσθη φοβερὰ ὑπὸ τῶν πάγων ἐπὶ ὀλίγον χρόνον χαιμῶνα. Προσῆλθεν εἰς τὸ κατὰστρομα ὅπως ἐτοιμασθέντες ἐγκαταλείψομεν τὸ πλοῖον εἰς τὴν ἐπιπέδου, καὶ παραδοθῶμεν εἰς τοῦ θεοῦ τὸ ἔλεος μεταξὺ τῆς ἀπεράντου πολιτικῆς κυριότητος· ἀλλὰ τὸ πλοῖον, ἀντὶ νὰ βυθισθῇ, ἀνυψοῦτο ἡμέρη τῆς ἡμέρας διὰ καὶ ἡμεθε ἀπαύστως ἀνὰ σὺνχοι. Προβλέποντες τὴν μεταξύ τῶν πά-

γων παραχειμασίαν ἐπεχειρίσαμεν ὅλας τὰς δυνατάς προτοιμασίας. Τὸ πλοῖον εἶχε στερωθῆ ἐν μόνον μέρος τῶν ὀργάνων αὐτοῦ ἄλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ κατὰστρομα ἐπληρώθη χιόνος, ἐνθ' τὸ σῶμα αὐτοῦ, συνεσφιγμένον μεταξύ σωρῶν πάγων, ἀπῆλθε ἀνάνους ἐπισκευᾶς. Σκληρῶς κατεσκευασμένη ἐκ πανίου ἐστήθη πρὸς τὴν πρόραν τοῦ Τέγετσοφ· δευτέρα δὲ ἄλλη εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἕμμεν ἀρκτεὸν διάστημα ἐλευθέρων διὰ τὰς ἀναγκάσιας ἐργασίας. Τοὺς ἐπὶ ἡμῶν κύνας ἐποποθέτησαμεν ἐπὶ τοῦ κατὰστροματος ἐντὸς μεγάλων κιβωτίων μὲ ἄχυρα. Ἡ δὲ ἀβεβαιότης τῆς θέσεως ἡμῶν ἀπῆλθε διηκτικῶς τὴν παρουσίαν φύλακος ἐπὶ τοῦ κατὰστροματος, ὅστις ἔπρεπε καὶ νὰ εἰδοποιῆ ἡμᾶς περὶ τῆς προσεγγίσεως τῶν λευκῶν ἄρκτων, ὧν ἐξήλθοντα ἐπὶ τὰ ἐφονοῦσαμεν καὶ ἐφάγομεν ἐν τῇ διαστάματι τῆς ἐκστρατείας ταύτης. Ἀλλὰ καὶ μετ' ὅλην τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην τροφοδοσίαν ἡ ὑγεία τοῦ πληρώματος δὲν ἦτο πολλὰ ἀξιοζήλωτος κατὰ τὸν πρώτον τοῦτον χειμῶνα· ὅθεν ὁ ἱατρὸς εἶχεν ἰκανὴν ἐργασίαν θεραπεύων βρογχίτιας καὶ στομακίαιας.» Οἱ διοργανώσαντες τὴν ἐκστρατείαν εἶχον λησημονήσει τὰς συνετάς συμβουλὰς ἐκείνων, οἵτινες εἶχον διαχειμάρσει ἄλλοτε κατὰ τὰς πολιτικὰς ταύτας χώρας. Πάντες εἶχον διαβεβαιώσει ὅτι πρῶτος ὄρος πρὸς διατήρησιν τῆς υγιείας ἦτο ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἀποθαλῶσεως καὶ τῆς στενωχίριας. Ὅτε δὲ Πάρβε, ὁ διοικῶν τὴν Ἐριγνόα καὶ τὴν Ἐκίαν, ἠναγκάσθη νὰ διαχειμάρσῃ δύο ἔτη κατὰ συνέλειαν, πρῶτον μὲν εἰς τὴν νῆσον Μέλβιλ, ἔπειτα εἰς τὴν νῆσον Οὐίνδερ, ἐπεισθετες τρώπους διασκεδάσων χάρην τοῦ πληρώματος, βράζομενον νὰ μένη ἐντὸς τοῦ πλοίου ὁσάκις ἡ χιών καὶ ἡ θύελλα ἐπεεράτουν ἐκτός. Διεσκεύαζε θίχτρον ἐν ᾧ ἐγίνοντο τακτικά παρκατάσει, ἐούστησεν ἐφημερίδα εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ὁποίας συνέτρεχον πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ, ἀναγράφοντες οὐ μόνον ὅλα τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἀναπλάσματα τῆς φαντασίας. Ἐγράφοντο παραδείγματα χάριν ἄρθρα οἷον τὸ ἐπόμενον·

«Ὀριστικαὶ ἐπιστολαί.»

»Νὰ ἐξέλθωμεν τὸ πρῶτὸ ἵνα ἀναπεύσωμεν καθαρὸν ἀέρα, καὶ βάλλοντες τὸν πόδα ἐκτὸς τοῦ πλοίου, νὰ λουσοῦμεν εἰς λουτρὸν ψυχρὸν ἐντὸς τῆς τρύπας τοῦ μαγειρίου.

»Ν' ἀπέλωμεν εἰς κινήσιαν, νὰ πλησιάσωμεν εἰς ἐξαιρετικὴν ἔλαφον, νὰ τὴν σημαδεύσωμεν, ν' ἀποπειρασθῶμεν νὰ τὴν φονεύσωμεν, καὶ ὅμως νὰ μὴ πυροβολήσῃ τὸ πλοῖον ἐνεκα ὑγρασίας.

»Νὰ ὑπάγωμεν εἰς περίπατον ἔχοντες τεμάχιον ἄρτου ναποῦ εἰς τὸ θυλάκιον, καὶ ὅταν θελήσωμεν νὰ φάγωμεν νὰ τὸ εὖρωμεν τοσοῦτον ἕτεκληρημένον ἀπὸ τὸ ψῦχος, ὡστε ἀντὶ νὰ συντριβῆται ἀπὸ τοὺς ἄδόντας, νὰ συντριβῶνται ἀπ' ἐναντίας οἱ ἑδόντες.

»Νὰ ἐξεγειρώμεθα μετὰ πολλῆς ταχύτητος ἀπὸ τὴν τράπεζαν, διότι περὶ λόκος πλησίον τοῦ πλοίου, ἐπιστρέφοντες δὲ νὰ εὕρισκομεν τὸ γεῦμα φαγωμένον ἀπὸ τὸν γάτον.

»Νὰ παραδιδώμεθα ἐν καιρῷ τοῦ περιπάτου εἰς βάθειος καὶ ἐπωφελεῖς σκέψεις καὶ νὰ ἀποσπῶσιν ἀφῆνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῶν ἀσπασμοὶ ἄρκτου.»

Εἰς τὴν τῶν πρὸς τὸν πόλον ἀποδημῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, δώδεκα ναῦται Ὀλλανδοὶ ἐμείναν ἐγκαταλειπόμενοι εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Γρόενλανδ, οὔτε τροφῶν, οὔτε ξύλλον στεροῦμενοι, καὶ ἕμμεν ἀπέθανον καὶ οἱ δώδεκα ἐνεκα στενωχίριας καὶ ἐλλείψεως θάρρους! Ἐγένοντο δὲ ταῦτα γνωστὰ ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ εὐρεθέντος πλησίον τοῦ τελευταίου ἀποθανόντος, ὅστις διηγεῖτο τὰς μονοτονίας καὶ ὀδυνηρὰς περιπετείας τῶν ταλαιπώρων ἐκείνων.

«Ὁ ἥλιος ἐγένετο ἄφαντος τὴν 28 Ὀκτωβρίου ἐπὶ ἑκατὸν ἑννέα ἡμέρας, λέγει ὁ Πάγερ. Ἐβίχομεν κατὰσκευάσει παρὰ τὸ πλοῖον κολύβην εἰς ἀνθρώπων, ἕπως καταποφύγομεν εἰς αὐτὴν εἰς ποτε τὸ σκάφος καταβυθίσεται ἀπὸ τὰς καθημερινὰς προσβολὰς τῶν πάγων. Ἀλλὰ τὴν προτερὰν τῶν Χριστουγέννων κατεστράφη τὸ ἄσπυρον τοῦτο, καὶ ἐθεωρήσαμεν ἑαυτοὺς εὐτυχιστάτους ὅτι τὸ κακὸν περιωρίσθη ἔως ἐκεῖ, καὶ ὅτι ἀπῆκεν ἡμᾶς συνηγμένους ἑμῶν ὁ πάγος ὅπως διανύσωμεν ὑγιεῖς τὰς ὥρας ταύτας, τὰς ὁποίας ὅπου δῆποτε καὶ ἂν εὕρισκεται τις ἀφιερῶναι εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς πατρίδος τοῦ.»

Καὶ ἄλλοτε ἐωρτάσθησαν αἱ ἐορταὶ τῶν Χριστουγέννων εἰς τὰς πολιτικὰς χώρας πάντες οἱ θαλασσοπόροι οἱ διαχειμάρσαντες εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀναφέρουσιν εἰς τὰ ἡμερολόγια αὐτῶν τὴν ἐορτὴν τελεσθεῖσαν μετ' ὅλης τῆς δυνατῆς ἐπισημότητος, καθὼς καὶ τὰς ὀλίγας ὥρας τὰς ὁποίας διήλθε τὸ πλοῖόν μας ἐν φαιδρότητι καὶ εὐθυμίᾳ. Λέγουσιν ἐπίσης πῶσον ἡ 17 Ἰανουαρίου ἐπλήρου θλίψεως τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων εὕρισκομένων μακρὰν τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, μεμονωμένων μεταξύ τῶν χιόνων καὶ ἀγνωσμένων ἂν ποτε θὰ εὐτυχίσουσιν νὰ ἐπανιδῶσι τὴν πατρίδα.

Εἰς τῶν θαλασσοπόρων τούτων, ὅστις καὶ αὐτὸς διηγήθη τὰ γεγονότα, δίδει τὰς ἐξῆς εἰδήσεις περὶ τῆς πρώτης παραχειμασίας·

«Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν συνέβη θύελλα χιόνος ἣτις εἰσεχώρει καὶ εἰς τὰς μικροτέρας σχισμὰς καὶ συνεσωρεύετο μετ' ὀλίγον. Οὐαὶ εἰς ἐκείνον ὅστις εὕρισκετο ἐκτεθειμένος εἰς τὴν θύελλαν ταύτην! Ὅς ξυράφιαν ἐκοπτε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὁ ἀνεμὸς, καὶ ἵνα κατορθώσῃ νὰ μὴ παγώσῃσιν αἱ χεῖρες καὶ τὴ πρόσωπον, ἐτίθειτό μετὰ χιόνου πρὶν ἐμβῆ εἰς τὸν Τέγετσοφ. Οἱ ἐκ τριχωτῶν δερμάτων ἐπενοδῶται κατῆνθησαν ἄχρηστοι, αἱ ἀναθυμιάσεις αἱ ἐξερχόμεναι ἀφ' ὅλων τῶν

μερών του σώματος και η πνοή προήγον ύγρα-
σαια εὐθὺς παγώνουσαν. Οἱ ἐπενδύται ἐξηραίνοντο
εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ κι-
νηθῶσιν οἱ φοροῦντες αὐτούς. Αἱ ἐκ δέρματος
θαλασσιῶν κυνῶν περισκελίδεις μᾶς ἐφύλαττον
ἀπὸ τὸ ψῦχος. Ἐφοροῦμεν κατὰσαρκα μαλλιωτὰ
φορέματα, τὰ ὅποια περιεκαλύπτομεν μὲ περι-
σκελίδα καὶ μὲ ἐπενδύτην ἐκ προβατείου δέρμα-
τος. Ἐβράβαμεν δὲ εἰς τὸν ἐπενδύτην κουκούλιαν,
μὲ τὴν ὁποίαν ἐσκεπάζομεν τὴν κεφαλὴν δασά-
κις ἐξετιθέμεθα εἰς ψυχρὸν ἀνεμον. Τὰ χειρόκτια
ἡμῶν ἦσαν πυκνότατα ἔφοροῦμεν δὲ αὐτὰ καὶ
ἔτε ἐπροβολοῦμεν, ἵνα ἀποφύγαμεν τὴν θερμὴν
τὴν ὁποίαν ἡ ἐπαφὴ τοῦ σιδήρου ὀα μετέδιδεν
εἰς τὸ δέρμα ἡμῶν.

Ἡ πολικὴ νύξ, κατὰ τὴν διήγησιν τῆς ὁ-
ποίας ἐτρομαξάν οἱ περιηγηταί, δὲν ὑπῆρξεν εἰς
ἡμᾶς· τόσον δυσάρεστος, διότι εὐρέθημεν προη-
τομαρμένον ἕκαστος ἐξήρογετο ἀπὸ τὸν Τέρε-
τωρ κρατῶν φανὸν μὲ πετρέλαιον. Ἡρχισα δὲ
τὸν Νοέμβριον καὶ διήρακα τεσσαρας μῆνας ὀλο-
κλήρους. Τὸ βόρειον σέλας διέλαμπε συνεχῶς·
διέλυε τὰ σκόπη καὶ ἐπέφερε παραδοξότατα ἀπο-
τελέσματα. Δύσκολον δὲ ὀα ἦτο νὰ περιγρά-
ψῃ τις τὸ ἐρυθροκόκκινον αὐτοῦ φῶς, τοὺς σπιν-
θήρας αὐτοῦ ὁμοιάζοντας πρὸς ἀπεράντους σφει-
περιελισσομένους ὡς στεφάνους καὶ ἀντανεκλῶν-
τας ζωηροτάτην λάμψιν, εἶτα δὲ ἐξαφανιζομέ-
νους. Τὸ φῶς ἦτο τόσον ζωηρὸν ὥστε ἠδυνάμεθα
νὰ ἀναγινώσκωμεν ὡς ἐν λαμπρῷ ἡμέρᾳ, ἀνα-
πληροῦν σχεδὸν διὰ τῆς διαρκείας του τὸν ἀ-
πὸντα ἥλιον. Τὸ κυνήγιον τῶν λευκῶν ἔρκτων
μᾶς διεσκέδαζε πολὺ.

Ἐὰς ζῶα ταῦτα τὰ ὅποια δὲν εἶχον ἰδεῖ ποτὲ
ἀνθρώπους, προσεελκύνοντο ἀπὸ τὸν κρότον καὶ
ἤχογοντο ἐγγύτατα εἰς τὸ πλοῖον· ὁσάκις δὲ εἰ-
δοποιοῦμεθα ὅτι ἐπλησίαζε τις ἔρκτος, συνήγα-
μεν ὅλον τὸ πλήρωμα καὶ διενέμομεν τοὺς ναύτας
περὶ τὸν Τέρετωρ ὅπως τῶν δυσκορπισμένων
πάγων. Ἐκρατοῦμεν δὲ καὶ τὰ ὅπλα ἔτοιμα.
Μόλις δὲ προσήγγιζε καὶ εὐθὺς ἠκούετο κρότος
πυροβόλου, μετὰ τὸν ὅποιον καὶ πολλοὶ ἄλλοι
κατὰ σειρὰν, οὕτως ὥστε πρὶν καλογνωρίσῃ ποῦ
εὔρισκεται ἔβλεπον ἑαυτὴν περικυλουμένην. Μίαν
τῶν ἡμερῶν ἐνῶ ὁ οὐρανὸς ἦτο καθαρὸς καὶ ἀνα-
εξιδασμένον τὸ θερμόμετρον, θήλειαν ἔρκτος ἦλθε
περὶ τὸ σκάφος μετὰ τῶν δύο μικρῶν αὐτῆς.
Δύο ναῦται, πυροβολήσαντες ἀμέσως κατὰ τῆς
μητρῆς, τὴν ἐφόνευσαν καὶ αὐτὴ ἐπεσε μυκω-
μένη εὐκόλως δὲ συνελάθωμεν τὰ μικρά, τὰ ὅποια
ἠλπίζομεν νὰ φέρωμεν εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν. Κα-
τάρθωσαν ἄμως νὰ δραπετεύσωσι, καὶ μόλις ἐ-
προφθάσαμεν νὰ πυροβολῶμεν μακρόθεν κατ' αὐ-
τῶν. Ἡ μήτηρ ἦτο ὀραϊότατος ζῶον ἐξ ποδῶν
μήκους, τῆς ὁποίας τὸ δόγμα ἦτο περίλευκον.
Ἐν ὅσῳ διετρίβομεν ἐκεῖ ἐφονεύσαμεν ἐξήκοντα
ἐπτὰ, τῶν ὁποίων κατεργάσθημεν μὲν τὰ δέρ-

ματα, ἐβιάσθημεν δὲ νὰ ἐγκαλείψωμεν μετὰ τοῦ
πλοίου.

Ἡ πλὴν τῆς θήρας τῶν ἔρκτων εἶχομεν καὶ τὴν
τῶν θαλασσιῶν κυνῶν, εἰς ἔρκρον δυσχερῆ, διότι
ἀποβαίνουσι εἰς τὸ ἔδαφος μετὰ μεγίστης προ-
σοχῆς· μόλις δὲ παρατηρήσωσι τὸν ἐλάχιον κιν-
δύνον καὶ βυθίζονται ἐκ νέου. Μόνον τὸ ἐλαϊον καὶ τὸ
δέρμα τοῦ κυνὸς τοῦτου χρησιμεύει· δὲν τρώγεται
δὲ, εἰμὴ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, διότι ἔχει ἀποφορᾶν
ἐνῶ τὸ κρέας τῆς ἔρκτου εἶναι ἀξιόλογον, καὶ χά-
ρις εἰς αὐτὸ ἐγένετο οἰκονομία τῶν ἄλλων ἐφο-
δίων. Ὅσάκις δὲ δὲν ἐνεφανίζοντο ζῶα, ἐτοπο-
θετοῦμεν κατὰ σειρὰν φιάλας καὶ πυροβολοῦντες
συνετρίβομεν αὐτάς, ἀποφύγοντες οὕτω καὶ τὴν
ἀνηδὴ ἄργιαν καὶ τὸ ψῦχος, τὸ ὅποιον κατεπά-
γωνεν ἡμᾶς ὁσάκις ἐμένομεν ἀκίνητοι. Τροφήν δὲ
εἶχομεν τὸ πρόξυμμα, καὶ τὸ γῆμμα ῥόφημα ἐκ
φασῆλων, ἀλεύρου καὶ περμικάνης. Ἡ περμι-
κάνη εἶναι μίγμα κρεάτων τεταρχευμένων, δια-
τηροῦν ἐν μεγάλῳ ὄγκῳ μεγάλας ὀρεπτικὰς
ιδιότητες ἐν κοχλιαρίον ἀρκεῖ νὰ ὀρέσῃ ἓνα ἄν-
θρωπον ἐν διαστήματι εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν.
Τὴν δὲ μεσημβριᾶν εἶχομεν σοκολάταν, ὀατὸ
οὐγκίας ἔρκτου καὶ ποτήριον τσαΐου. Ἐν ἑλλησπι
δὲ νικαιανῆς μετεχειρίζεμεθα ἐξηραμμένα φύλ-
λα τσαΐου. Καὶ αὕτη ἦτο ἡ τροφή ἡμῶν ὅτε ἐό-
ρισκόμεθα εἰς ἐκδρομὴν. Ἐπὶ τοῦ Τέρετωρ ὅμως
ἦτο μετριώτερα. Τὴν 4^{ην} ὡραν τῆς πρωΐας ἠτοι-
μάζετο ὁ καφφές· τὴν 8^{ην} οἱ ναῦται ἐλάμβανον
ῥόφημα ὡς καὶ ὅτε ἐταξιδεύουν δι' ἐλευθέρου, οἱ
δὲ ἀξιωματικοὶ ἔπινον καὶ νερόθραστον σοκολά-
ταν. Τὴν μεσημβριᾶν ἐτρώγομεν κρέας καὶ λά-
χανα τεταρχευμένα, καθὼς καὶ ῥόφημα καὶ κρέας
ἔρκτου νεοστί φονουθείσης. Τὴν 6^{ην} παρετίθεντο
τὰ λείψανα τοῦ πρωϊνοῦ γαστρώματος καὶ τσαΐον
εἰς δὲ τοὺς ἀξιωματικούς· ἐδίδοντο καὶ μακα-
ρόνια· ὁ ἔρκτος ἔχορηγεῖτο ἀμέτροτος· ἐπίνομεν
δὲ ὄνον, ῥόμμιον καὶ τσαΐον.»

Ἐπεὶ συνέλιξοι. L. ROZIER.

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

Συλλογὴ καὶ τιμὸν 181 σελ. 248.

Β.

Ξυλεία καὶ λοιπαὶ προσωφέλειαι τοῦ δάσους.
Ἡ ξυλεῖα ὡς ἕκαστος γνωρίζει εἶναι τὸ ση-
μαντικώτερον προϊόν τοῦ δάσους. Ἡ ξυλεῖα ὡς
ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῆς διακρίνεται εἰς καύσιμον,
οἰκοδομήσιμον, ναυπηγήσιμον, καὶ εἰς ξυλεῖαν
χρησιμεύουσαν ὡς ὕλικὸν εἰς τὴν βιομηχανίαν.
Ἄνευ τῶν δασῶν οὐτε καύσιμον ξυλεῖαν ἠθέλο-
μεν ἔχει, οὐτε οἰκίας, οὐτε πλοῖον, οὐτε ἐπι-
πλα, οὐτε ἐργαλεῖα κ.λ.π. οἶα τὴν σήμερον. Εἴ-
ναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοὺς εὔρισκεν ἐν
ἀνάγκῃ τρόπον νὰ οἰκονομῇ τὸ ἐλλείπον διὰ
τοῦ ὑπάρχοντος, τὸ ἀκριθὲν διὰ τοῦ εὐθηνοῦ καὶ
τὸ εἰς καλλιτέραν χρῆσιν ἰδιάζον δι' ἄλλου κα-

τώτερου. Οὕτω λοιπὸν ἀναπληροῦνται πολλαχοῦ
ἢ καύσιμος ξυλεῖα διὰ τῶν λιθανθράκων, γαιαν-
θράκων, ποανθράκων κ.λ.π. Πρὸ χρόνων (πολλαχοῦ
καὶ τὴν σήμερον) ἰδίως εἰς τὰ χωρῖα πᾶσαι αἱ
οἰκίας ἦσαν ξύλινα, αἱ κέραμοι ἀνεπληροῦντο διὰ
λεπτῶν σανίδων, αἱ γέφυραι καὶ πᾶν ἐπιπλοῦν ἦτο
ἐπίσης ξύλινον· πολλα ἐργαλεῖα μάλιστα, τὰ ὅποια
τὴν σήμερον ὡς διαρκέστερα κατασκευάζομεν
σιδηρᾶ, ἄλλοτε ἦσαν ξύλινα· οὐχ ἦττον δὲν δύ-
ναται καὶ πάντοτε νὰ ἀναπληρωθῇ τὸ ξύλον
δι' ἄλλης ὕλης ἐνεκα τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ, τῆς
ελαστικότητος καὶ στερεότητος αὐτοῦ ἰδίως κα-
τὰ ἐριζόντιον θέσιν, τῆς ελαφρότητος καὶ τῆς
ἰδιότητος, ὅτι εἶναι κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμύ-
τητος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπεταὶ πόσον εὐεργετικὰ εἶ-
ναι τὰ δάση εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τὴν ξυ-
λεῖαν καὶ πόσον ἀναγκαῖα ἐπομένως ἡ ὑπαρξίς
αὐτῶν. Καὶ ἕμεις πρέπει να ὀμολογῶμεν ὅτι
ὁ προσπορισμὸς ξυλείας δὲν εἶναι πανταχοῦ εὐ-
κόλος· τὸνναντίον μάλιστα πολλαχοῦ δυσκολώ-
τατος ἢ καὶ ἀδύνατος· διότι ἐνεκα τοῦ μεγά-
λου ὄγκου (συγκριτικῶς πρὸς τὸ βάρος) τὰ δα-
σικὰ προϊόντα δὲν ἰδιάζουσι τόσον διὰ τὸ ἐμ-
πόριον. Συνήθως μάλιστα ἔχουσι πολὺ μεγαλει-
τερον ὄγκον ἢ προϊόντα τῆς γεωργίας τῆς αὐτῆς
πάντοτε ἀξίας· οἶτος λ. χ. ἀξίας 400 δραχμῶν
καταλαμβάνει πολὺ μικρότερον χῶρον ἢ ξυλεῖα
ἀξίας 400 δραχμῶν. Οὐχ ἦττον ὑπάρχουσι
πολλοὶ βαθμοὶ διαφοράς μεταξύ τῶν δασικῶν
προϊόντων ὡς πρὸς τὴν μεταφορὰν. Ὅσον ἀφορᾷ
π. χ. τὴν καύσιμον ξυλεῖαν, ὅσω μεγαλειτέρα ἢ
εἰδικὴ δύναμις τῆς θερμότητος τοῦ ξύλου, τόσω
ἀπωτέρω τῆς ἀγορᾶς δύναται νὰ παραχθῇ. Περὶ-
σσότερον τῆς καυσίμου ξυλείας ἰδιάζει διὰ τὴν
μεταφορὰν ἢ οἰκοδομήσιμος καὶ ἢ πρὸς ἐπι-
πλοποιίαν, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἢ μεγαλειτέραν
ἀγοραῖαν τιμὴν ἔχουσα ξυλεῖα. Ἐπὶ μᾶλλον
ἀπομεικρυσμένα δάση δύναται νὰ ἐξάγῃται
ἢ ρητίνη καὶ νὰ παράγονται τὰ διὰ τῆς βιο-
μηχανίας ἐξ αὐτῆς κερδαινόμενα προϊόντα, ὡς
λ. χ. ἡ πίσσα, ὁ πισσάσφαλτος, τὸ ἐλαϊον τῆς
τερεβινθίνης κ.λ.π. Ἐπὶ τέλους διὰ τῆς ἀνθρα-
κοποιίας πλησιάζει τις τὰ δάση εἰς τὰς πό-
λεις, διότι ὁ ξυλάνθραξ, καίτοι πολὺ μικρότε-
ρον βάρος καὶ ὄγκον ἔχων, διατηρεῖ σχεδὸν τὴν
αὐτὴν δύναμιν τῆς θερμότητος ἢν καὶ τὸ ξύ-
λον. Κατὰ Hartig, (Lehrbuch für Forster,
III, 82), διὰ τῆς ἀνθρακοποιίας ἐλαττοῦται ὁ
μὲν ὄγκος τῆς ξυλείας κατὰ τὰ 2/3 περίπου,
τὸ δὲ βάρος κατὰ τὰ 4/5 σχεδόν.

Ἐξαιρέσει μικρῶν διαστημάτων ἢ μεταφορὰ
τῆς ξυλείας λαμβάνει χῶρον διὰ τοῦ ὕδατος. Οὐ-
δὲν ἄλλο προϊόν ἰδιάζει τόσον εἰς τὴν διὰ τοῦ
ὕδατος μεταφορὰν ὅσον ἢ ξυλεῖα, διότι ὡς ἐπὶ
τὸ πλείστον δὲν εἶναι ἀνάγκη ὀλικοῦ πρὸς μετα-
φορὰν, καὶ ἢ μεταφορὰ λαμβάνει χῶρον ἄνευ ἀν-

ὀρωπίνης συμπράξεως. Εἰς τὴν διὰ ξηρᾶς μετα-
φορὰν καὶ καλῶν δρόμων ὑπαρχόντων ἢ ἀπόστα-
σις πέντε μιλίων εἶναι ἢ μεγαλειτέρα, εἰς ἢν ἢ
καύσιμος ξυλεῖα οἰκονομικῶς ἀντέχει. Οἰκοδο-
μήσιμος, ναυπηγήσιμος καὶ πρὸς ἐπιπλοποιίαν
ξύλεῖα δύναται νὰ ἀνθῆξωσιν οἰκονομικῶς εἰς
ἀπωτέρω μεταφορὰν μέχρι 40 μιλίων, ἀναλό-
γως τῆς ἀξίας, ἢν ἔχουσι συγκριτικῶς πρὸς τὸ
βάρος αὐτῶν. Εἰς ποίας ἀποστάσεως μεταφορὰν
ἀντέχει οἰκονομικῶς ἢ ξυλεῖα εἶναι ζήτημα τὸ
ὅποσον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τιμῆς τῆς ξυλείας εἰς
τὸν τόπον τῆς ὕλοτομίας καὶ τῆς ἀγοραῖας τι-
μῆς. Ἡ μεταφορὰ τῆς ξυλείας διὰ τῶν σιδηρο-
δρόμων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον λίαν δαπανηρά.
Εἰς λίαν ἀπομεικρυσμένα μέρη εἶναι δυνατὴ
οἰκονομικῶς ἢ μεταφορὰ τῆς ξυλείας μόνον διὰ
τῆς ῥοῆς τοῦ ὕδατος. Τὰ κύρια ἐξόδα ἐνταῦθα
συνίστανται εἰς τὴν μεταφορὰν καὶ τὸ βίψιμον
ἐντὸς τοῦ ὕδατος ὡς καὶ τὴν ἀποβίβασιν ταῦτα
ἐπομένως εἶναι τὰ αὐτὰ ἐὰν ἢ ἀπόστασις ἦναι
κατὰ τινα μίλια μεγαλειτέρα. Οὕτω π.χ. προσ-
πορίζεται ἢ λειψία κατὰ μέγα μέρος τὴν καύσι-
μον ξυλεῖαν ἐξ ἀποστάσεως 40 μιλίων, τὸ Βε-
ρολίον 40-50 μιλίων τὴν οἰκοδομήσιμον μά-
λιστα ξυλεῖαν πορίζεται ἀπὸ τῆς Πολωνίας καὶ
Ῥωσίας. Ἡ Ὄλλανδία πορίζεται ταύτην ἐξ
ἀποστάσεως 400 μιλίων.

Ἡ διὰ τῆς ῥοῆς τοῦ ὕδατος μεταφορὰ προξενεῖ
ἀληθῶς ζημίαν τινὰ εἰς τὴν ξυλεῖαν ἐνεκα τῆς
προστριβῆς καὶ προσκρούσεως· αὕτη ἢ ζημία ὀ-
πολογίζεται κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ ξύλου καὶ
τοῦ ὕδατος εἰς 9-11 ἑκατοστά. Ἐπίσης τὸ
ὕδωρ καθίστησιν ἐλάσσονα τὴν δύναμιν τῆς θερ-
μότητος τῆς ξυλείας, ἀναλόγως τοῦ χρόνου κατὰ
τὸν ὅποιον ἔμεινεν αὕτη ἐν τῷ ὕδατι. Κατὰ τινας
χημικὰς ἀναλύσεις τῆς φηγοῦ ἢ δύναμις τῆς
θερμοτήτος ἐλαττοῦται κατὰ 0,268, τῆς δρυὸς
0,295, τῆς σημύδας 0,245, τῆς σφενδάμου
0,334, τῆς μελιάς 0,274, τῆς πεύκης 0,458,
καὶ τῆς ἐλάτης 0,482.

Τοῦτο ἰσχύει ὅμως περὶ τῆς καυσίμου ξυ-
λείας, διότι αὕτη μόνον ἔχει ἀνάγκην δυνάμεως
θερμοτήτος ἢ οἰκοδομήσιμος καὶ ναυπηγήσιμος.
ξύλεῖα τὸνναντίον διὰ τοῦ ὕδατος ἀποκαθίστα-
ται διαρκέστερα. Τίς ἀγνοεῖ λ.χ. ὅτι ἢ ξυλεῖα
τῆς Ἀλαμάνας ἔχει ἰδίως τὴν φήμην αὐτῆς διότι
διέρχεται τοῦ Σπαρχινοῦ (Ἐλαμάνας);

Ἡ πλὴν τῆς ξυλείας ἔχει τις καὶ ἄλλας ὀφέλειας.
ἐκ τῶν δασῶν. Τὰ δάση ζωογονοῦσι τὴν κτη-
νοτροφίαν παρέχοντα βοσκὴν εἰς τὰ κτήνη, κα-
θὸσον αἱ καλλιεργούμεναι γαῖαι δὲν ἐπαρκοῦσι
πρὸς διατροφήν τῶν κτηνῶν ἐν τοῖς σταύλοις ἐνδι-
αιτωμένων ζώων. Κατὰ τινα ὕπολογισμὸν ἐπὶ
ἐκτάσεως 2,000 γρεμμάτων δάσους βόσκουσι 33
βόες, 44 μοσχάρια, 4 ἵπποι, 46 πρόβατα καὶ
2 γοῖροι. Ἐὰν λοιπὸν ὕπολογίσωμεν τὴν ἀξίαν
τῆς βοσκῆς τοῦ δάσους ἐκ τῆς τροφῆς μόνον,

οὕτως εὐρίσκουμεν ὅτι ἡ τροφή τῶν ἀνωτέρω ζώων, δηλ. 33 βοῶν, 11 μοσχάρων, 1 ἵππου, 16 προβάτων καὶ 2 χοίρων, τὸ ὕλον 63 κεφαλῶν, εἶναι ἀξίας 1890 δραχμῶν ἐπομένως ἡ ἔκτασις 2,000 στρεμμάτων δάσους ἀποφέρει πρόσοδον ἐκ τῆς βοσκῆς 1890 δρ., ἧτοι 1 δρ. σχεδὸν κατὰ στρέμμα. Οὐχ ἦττον πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οἱ ἀνωτέρω ὑπολογισμοὶ ἰσχύουσι διὰ μέρη, ἐνθα ἡ διατήρησις τῶν ζώων λίαν δαπανηρὰ καὶ ἡ τιμὴ τοῦ κρέατος μεγάλη.

Ἡ ἐκ τῆς βοσκῆς πρόσοδος ἐστὶ μεγαλειτέρα, φυσικῶς τῷ λόγῳ, εἶναι ἕταν καὶ ὁ καρπὸς τῶν δένδρων χρησιμεύῃ πρὸς τροφήν τῶν ζώων. Οὕτω π. χ. ὁ καρπὸς τῆς δρυὸς, ἡ βάλανος, εἶναι σημαντικώτατος διὰ τὴν θρέψιν τῶν χοίρων.

Ἐπι ἐκτάσεως 12,850 στρεμμάτων δάσους ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐτρέφοντο 30-40,000 χοίρων ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ θρέψις τῶν χοίρων εἶναι σημαντικώτερα καὶ τῆς ἐκ τῆς ξυλείας προσόδου. Ἐπίσης ἐξαιρετος τροφή πρὸς θρέψιν τῶν χοίρων εἶναι τὸ ἄγριον κάστανον καὶ ὁ καρπὸς τῆς φηγού. Ἀλλὰ καὶ οἱ παρ' ἡμῖν ἰδιοκτητῆται δρυϊνῶν δασῶν γνωρίζουσι κάλλιστα τὴν ἐκ τῆς βοσκῆς τῶν χοίρων πρόσοδον.

Πλὴν οὐχὶ μόνον τροφήν παρέχει τὸ δάσος εἰς τὰ ποιμνία, ἀλλὰ καὶ προφυλάττει τοὺς περιπλανώμενους ποιμένας μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς βροχῆς τοῦ χειμῶνος ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ θέρους· μάλιστα παρ' ἡμῖν, ἐνθα, ἐνεκ τῆς μικροῦ διαστάσεως τοῦ χειμῶνος, τὰ ποιμνία σταύλων στεροῦνται. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τοῖς σταύλοις ἐνδιατιώμενα ζῶα ἔχουσι ὠφέλειαν ἐκ τῶν δασῶν, τὴν στρωμνὴν αὐτῶν ἐκ τοῦ πίπτοντος φύλλωματος τοῦ δένδρου πορίζομενα. Τῆς πεύκης μάλιστα τὰ φύλλα προτιμῶνται καὶ τοῦ ἀγύρου διὰ τὴν στρωμνὴν τῶν ζώων. Τοῦτο εἶναι μεγάλης σημασίας διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθα ὁ κατακερματισμὸς τῆς ἰδιοκτησίας μέγας· διότι ἐνταῦθα ζητῶν τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ, φυσικῶς τῷ λόγῳ, ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλειτέρα πρόσοδον, καταβάλλει πολλὰν ἐργασίαν καὶ πολλὰ κεφάλαια, φυτεύων αὐτὴν δι' ἀμπέλων, ἐλαιῶν κ.λ.π. Ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως στερεῖται τις τῶν ἀναγκαίων ἀγύρων πρὸς στρωμνὴν τῶν ζώων αὐτοῦ, ἅτινα εὐκόλως δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ τῶν πίπτοντων τῶν φύλλων τῶν δένδρων. Τοῦτο πράττει ὁ μικρὸς γεωργὸς τῶν μερῶν τοῦ κάτω Ῥήνου, τοῦ ὁποίου ἡ ἰδιοκτησία οὐσα τριῶν στρεμμάτων συνήθως ἐκασχολεῖται ὑπὸ φυτειῶν, ὡς λ.χ. τοῦ ἐρυθροδάνου, τῆς βρωνίας, τοῦ καπνοῦ κ.λ.π.

1. Ἀλλὰ καὶ καρπὸς πρὸς τροφήν τῶν ἀνθρώπων παρέχει τὸ δάσος, ὡς τὴν κινυίδα, τὸ κάστανον κ.λ.π. Πολλὰ δάση καστανῶν μάλιστα ἐγκεντρίζονται καὶ ἀποφέρουσι, φυσικῶς τῷ λόγῳ, λίαν σημαντικὴν πρόσοδον.

Κατὰ τινα ὑπολογισμὸν ἀπὸ 2½ στρεμμάτων δάσους φηγῶν (ἐπὶ καλοῦ ἐδάφους) εἴαν μὲν τὰ δένδρα ἦναι ἡλικίας 80 ἐτῶν, παράγονται 781 δκ., εἴαν δὲ 100 ἐτῶν, 773 δκ., καὶ 120 ἐτῶν, 703 δκ. φύλλων ξηρῶν. Ἐπίσης ἕτερος διάσημος γεωργὸς συνήξεν ἀπὸ 2½ στρεμμάτων δάσους πεύκων 50-60 ἐτῶν 10,924 δκ. φύλλων.

Τὸ δάσος πλὴν τῆς ξυλείας παρέχει καὶ ἄλλα ἀκατέργαστα ὑλικά εἰς τὴν βιομηχανίαν· οὕτω π. χ. ἐκ τῶν καρπῶν τῆς φηγού κατασκευάζεται ἔλαιον. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γερμανίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ γίνεται ἰκανὴ χρῆσις αὐτοῦ τοῦ ἐλαίου εἰς τὴν τροφήν. Τὸ ἔλαιον ὅμως τοῦτο δὲν ἰδιάζει πρὸς φωτισμὸν, διότι ταχέως καίεται. Ἀπὸ 39 δκ. καρπῶν φηγῶν ἄνω φλοιῶν παράγονται δι' ἀπλῆς 4 1/2 δκ., διὰ δὲ θερμῆς πίεσεως 1 1/2-2 1/2 δκ. ἀκαθάριστου ἐλαίου. Ἐπίσης καρποὶ ἀγρίων ὄπωρον δένδρων χρησιμεύουσιν οὐχὶ μόνον πρὸς θρέψιν ζώων ἀλλὰ καὶ πρὸς παραγωγὴν ἔξουσι. Ἰπάρχουσι χωρία εἰς τὸ Παρτ τῆς Πρωσίας, τὰ ὁποῖα ἔχουσι ἐτήσιον εἰσόδημα πλέον τῶν 8,500 δραχμῶν ἐκ τῶν ἀγρίων λεπτοκαρῶν. Κτήματι ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ 82 ἀγρίας ἀπιδέας ἀποφέρει ἐτήσιον εἰσόδημα (δι' ἐνοικιάσεως!) 252 δραχμῶν, ὁ δὲ καρπὸς χρησιμεύει πρὸς παραγωγὴν ἔξουσι.

Ἄξιον μνηστὶς πρὸς τούτοις εἶναι τὸ εἰσόδημα ἐκ τῶν φλοιῶν τῶν δένδρων. Ὁ φλοιὸς τῆς δρυὸς λ. χ. εἶναι μεγάλης σημασίας διὰ τὴν βυρσοδεφικὴν βιομηχανίαν, ὡς ἐπίσης ἡ βάλανος καὶ τὸ κικίδι. Ἡ Ἑλλάς εὐτυχῶς πλουτεῖ βυρσοδεφικῶν ὑλῶν· οὐχ ἦττον ἐπειδὴ ἡ βυρσοδεφικὴ βιομηχανία, ἀν καὶ μία ἀπὸ τὰς μᾶλλον εὐδοκίμησάσας παρ' ἡμῖν, ἐστὶ ἐν τοῖς σπαργάνοις καίεται, δὲν καταβάλλεται εἰσέτι ἡ δέουσα καλλιέργεια τῶν δασῶν πρὸς ἀπόκτησιν τῶν βυρσοδεφικῶν ὑλῶν. Ἐν Γερμανίᾳ αἱ κατὰ καιροῦ κυβερνήσεις ἠγνόησαν τὴν ἀνάγκην τῶν βυρσοδεφικῶν ὑλῶν καὶ ἐνεθάρρουν τὴν ἐμφύτευσιν δρυϊνῶν δασῶν πρὸς προσπορισμὸν τοῦ φλοιοῦ. Ἡ φήμη τοῦ δέουτος τῆς Πρωσίας καὶ ἰδίως τοῦ Ῥήνου βασιίζεται σχεδὸν μόνον ἐπὶ τῆς καλλιτέρας βυρσοδεφικῆς ἕλης. Πλὴν τῶν βυρσοδεφικῶν ὑλῶν προσπορίζομεθα ἐκ τῶν δασῶν καὶ ἄλλα προϊόντα διὰ τὴν βιομηχανίαν, ὡς λ.χ. τὴν βητίνην ἧτις χρησιμεύει πρὸς παραγωγὴν διαφόρων βιομηχανικῶν προϊόντων, ὡς π. χ. τῆς τερεβινθίνης, τοῦ ἐλαίου τῆς τερεβινθίνης, τῆς πίσης, τοῦ πισσασφῆλου κ.λ.π. Ἐνταῦθα κρίνομεν εὐλογον νὰ προσθέσωμεν ὅτι αἱ ἀνωτέρω προσωφείλαι τοῦ δάσους πρέπει νὰ προσπαρίζωνται μετὰ τινος μέτρου, ἕλλως ἡ ὠφέλεια εἶναι μηδαμινὴ συγκρινομένη πρὸς τὴν βλάβην ἣν προσζενεῖ τις εἰς τὸ δάσος. Οὕτω π. χ. τὸ πίπτον φύλλωμα χρησιμεύει ὡς λίπασμα εἰς τὸ δάσος, ἐπομέ-

ως δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἀφαιρῆ τις ὕλον τὸ πρὸν φύλλωμα, ἀλλ' ὀρισμένον μέρος αὐτοῦ.

Ἐπίσης δι' ἀπερισκέπτου ἐξαγωγῆς τῆς βητίνης οὐχὶ μόνον ἡ περαιτέρα ἀνάπτυξις τοῦ δένδρου ἀδύνατος καθίσταται, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπάρχον καταστρέφεται. Πολλαχοῦ παρ' ἡμῖν λ. χ. τρυπᾷ τις τὴν πεύκην πρὸς ἐξαγωγὴν βητίνης λίαν ἐνωρίς, ἐνῶ τοῦτο γινόμενον ἕταν τὸ δένδρον εἰς τὴν τελείαν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν ἐφθασεν, ἦττον ἐπιζήμιον αὐτῷ καθίσταται. Ἐν Γασκωνίᾳ π. χ. θεωρεῖται ὅτι ἡ πεύκη εἶναι κατάλληλος πρὸς ἐξαγωγὴν βητίνης, ἕταν ἡ περίμετρος εἰς ἐνὸς μέτρου καὶ τεσσαράκοντα ἑκατοστῶν ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἦναι 90 ἑκατοστῶν μέχρι ἐνὸς μέτρου· τότε εἶναι καὶ τὸ δένδρον συνήθως 20-25 ἐτῶν ἡλικίας. Ἐν Σολωνίᾳ, ἐνθα ὀλιγώτερον ἀναπτύσσεται ἡ πεύκη, ἔρχονται τῆς ἐξαγωγῆς τῆς βητίνης ἕταν ἡ περίμετρος τῆς πεύκης εἰς τὸ ἕνα ῤηθὲν ὕψος ἦναι 80 ἑκατοστῶν. Ἐπίσης ἀνάγκη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἡσυχάζῃ τὸ δένδρον· οὕτω π. χ. ἀνὰ ἑπτὰ ἢ οκτὼ ἔτη. Ὡσαύτως ἡ ἐξαγωγή τῆς βητίνης δύναται νὰ γίνηται τεχνικώτερον, ὥστε τὸ δένδρον νὰ ὑποφέρῃ πολὺ ὀλιγώτερον· καὶ ἀλλαχοῦ μὲν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, οἱ βητινοσυλλέκται εἶναι ἐφοδιασμένοι διὰ τεσσάρων πρὸς τοῦτο εργαλείων, ἑπίσης διὰ καλαθίων πρὸς σὺνάξιν τῆς βητίνης καὶ ἐλαφροῦς κινητῆς κλίμακος, ἐν ᾧ παρ' ἡμῖν δύο μόνον ἐργαλεῖα ἔχει ὁ βητινοσυλλέκτης, τὴν σκεπάρνην καὶ τὴν ἀξίνην· τὰ καλαθία ἀναπληροῦσιν αἱ εἰς τὸ στέλεχος τοῦ δένδρου κατασκευαζόμενα μεγάλα ὀπαι (1)· πελεκῶνται δὲ τὰ δένδρα κατὰ τρόπον θανατηφόρον, ἰδίως ἐν Εὐβοίᾳ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τῆς βοσκῆς τῶν δασῶν πρόσοδος ἀποβαίνει μηδαμινὴ, ἕταν τὰ ποιμνία ἀδιακρίτως εἰς τὰ δάση ἐόσκωσι. Κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν παρ' ἡμῖν σύστημα τῆς δασοκομίας δὲν δύναται νὰ προφυλαχθῶσι τὰ ἀρτιφυῆ δάση ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν νεομῶνων ζώων, ἐκτὸς ἐὰν ἀπαγορευώμεν παντελῶς τὴν εἰς τὰ δάση βοσκὴν, διότι κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα καθ' ἕκαστον τὸ δάσος ἐλαστάνουσι δένδρα. Τοῦτο ὅμως ἀσύμφορον, καθόσον αἱ καλλιεργούμεναι γαῖαι καὶ αἱ φυσικαὶ νομαὶ δὲν ἐξαρκοῦσι πρὸς διατροφήν τῶν ζώων, καὶ καθόσον τὰ δάση χρησιμεύουσιν ὡς καταφύγιον εἰς τὰ ζῶα κατὰ τὸ δριμύ ψύχος τοῦ χειμῶνος καὶ τὸν ὑπερβολικὸν καύσωνα τοῦ θέρους. Ἡ καταστροφὴ τῶν ἀρτιφυῶν δασῶν εἶναι πολὺ μεγαλειτέρα ἢ ἡ καταστροφὴ ἴσης ἐκτάσεως σπαρτῶν, διότι ἐνταῦθα μὲν μόνον ἐνὸς ἔτους, ἐν ᾧ ἐκεῖ πολλῶν ἐτῶν καρποὶ καταστρέφονται. Ὅπως προφυλάττονται τὰ ἀρτι-

1. *Parasol*: M. A. Boitel, Miso en valeur des terres pauvres par le pin maritime.
 2. *Pelle du rosinière*, *harnais* mite du rosinière, *poussé* du rosinière, *habeol* du rosinière.
 3. *Parasol*: *Sine*, *air* Grundgesetz, 63.

φυῆ δάση ἀπὸ τὰ ζῶα, ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ τὸ σύστημα, κατὰ τὸ ὅποιον τὸ δάσος εἶναι διηρημένον εἰς τεμάχια καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος ὕλοτομεῖται ἐν τούτων· οὕτως ὥστε ἕως οὗ ἔλθῃ πάλιν ἡ σειρά αὐτοῦ νὰ ἔχη ἀναπτυχθῇ. Ὁ ἀριθμὸς ἐπομένως τῶν τεμαχίων ἐρίζεται ἐκ τῆς ταχείας ἢ βραδείας ἀναπτύξεως τοῦ δένδρου καὶ ἐκ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καθ' ἣν λαμβάνει χώραν ἡ ὕλοτομία, δι' ἣ καὶ διακρίνομεν τὰ ἐξῆς τρία συστήματα ὕλοτομίας.

α') Τὸ σύστημα καθ' ὃ τὰ ὕλοτομούμενα δένδρα ἔχουσι φθάσει τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν. (*Futaie Hochwald*.)

β') Τὸ σύστημα καθ' ὃ τὰ ὕλοτομούμενα δένδρα δὲν ἔχουσι φθάσει τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν. (*Taillis simple Niederwald*.)

γ') Τὸ σύστημα καθ' ὃ ὕλοτομεῖ τις μὲν ὡς καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον πρὶν τὰ δένδρα φθάσωσι τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ἀλλ' ἀφίνει καὶ τινα νὰ ἀναπτυχθῶσι τελείως. (*Taillis sous futaie*, *Mittelwald*.)

Τὰ συστήματα ταῦτα τῆς ὕλοτομίας δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τοῦ παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦντος συστήματος τῆς δασοκομίας, κατὰ τὸ ὅποιον τὸ δάσος δὲν εἶναι διηρημένον εἰς τεμάχια, ἀλλὰ θεωρεῖται ὅλον ὡς ἐν, καὶ ὕλοτομεῖ τις καθ' ὅλον ἐπομένως τὸ δάσος ἀδιακρίτως. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω τρία συστήματα ὕλοτομίας δύναται νὰ ἐμποδισθῇ ἢ εἰς τὰ ἀρτιφυῆ δάση βοσκὴ, καθόσον ἀρτιφυῆ δάση θέλουσι εἶσθαι μόνον εἰς τὰ τελευταῖον ὕλοτομηθέντα τεμάχια. Ἀπαιτεῖ μὲν ἐν γένει μεγαλειτέραν ἐπιμέλειαν τοῦτο τὸ σύστημα τοῦ νῦν παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦντος, ἀλλ' εἶναι πλὴν τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλων καλῶν αἰτίων· οὕτω π.χ. προφυλάττονται τὰ ἀρτιφυῆ δάση ἀπὸ τῆς ὕλοτομίας, διότι οὔτε ὕλοτομία οὔτε βλάβησι λαμβάνει χώραν καθ' ἅπαν τὸ δάσος ὡς κατὰ τὸ νῦν παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦν σύστημα, ὅπερ λίαν ἐπιζήμιον, καθόσον τὸ ἐκκοπὲν δένδρον καταπίπτον θραύει τὰ περίξ δένδρα· ἐπίσης ταῦτα βλάβονται διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπὸ τοῦ ἐργάτης κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς ἐκκοπείσης ξυλείας.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιβλεψὶς τῶν ὕλοτόμων τὴν σήμερον ἀποβαίνει δυσκολωτάτη, καθόσον ἡ ὕλοτομία λαμβάνει χώραν καθ' ὅλον τὸ δάσος.

Καὶ ὅμως πρακτικῶς ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὑπάρχουσι περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας τὸ παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦν δασοκομικὸν σύστημα προτιμῶνται ὡς π.χ. ἕταν τὰ δάση προφυλάττωνται ἡμᾶς καὶ τὰς γαῖας ἀπὸ τῶν ἀνέμων· διότι ἐὰν ἐνταῦθα ὕλοτομῶμεν παντελῶς κατ' ἔτος ἐν μέρει, τότε θέλομεν προσβάλλεσθαι ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν ἀνέμων· προτιμώτερον λοιπὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἡ ὕλοτομία νὰ λαμβάνῃ χώραν ἀ-

διακρίτως εις τὸ δάσος, καὶ οὐδὲν μέρος νὰ ἀποδαῶνται ἐξ δλοκλήρου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται ὅτι πᾶσαι αἱ προσφιλείαι τοῦ δάσους πρέπει νὰ ἐκπορίζωνται μετὰ τινος μέτρον.

Ἐραίνοντες τὰς προσωπειείας τοῦ δάσους δ-φείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι τὸ δάσος ἔχει καὶ ἕτερον προσόν, νὰ συντηρῆ δὴλ. τὸ κυνήγιον, παρέχον εἰς αὐτὸ ἀσφαλῆ κατοικίαν ἀπὸ τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ ἐχθροῦ. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι καταστρεφόμενου τοῦ δάσους καὶ τὸ κυνήγιον ἐξαφανίζεται. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι καὶ τὴν σήμερον ἐνθυμούμενοι ἄλλοτε τὸ θόρειον μέρος τῆς Εὐβοίας γέμον ἐλάφων καὶ ἀγριοχοίρων, οἱ ὁποιοὶ καταστρεφόμενων τῶν δασῶν ἐξηφανίσθησαν καὶ σήμερον εἶναι σπανιώτατοι.¹ Ἀληθῶς μετ' αὐτῶν ἐξηφανίσθησαν καὶ τινὰ ἀγρια ζῶα, ὡς ὁ λόκος* τοῦτο ζῷον εἶναι τὸ μόνον καλόν, τὸ ὅποιον ἔχομεν ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν (ἐπὶ ἑδάφους) πρὸς οὐδὲμίαν ἄλλην καλλιέργειαν ἰδιόζοντος) παρ' ἡμῶν δασῶν.

Ἄλλ' οὐχὶ μόνον τὰ ζῶα γνωρίζει νὰ ἐκλύσῃ τὸ δάσος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, συμβάλλον εἰς τὸν καλλωπισμὸν τοῦ τόπου. Εἶναι ἀληθὺς ὁ παράδεισος, ὁ κῆπος τῆς Ἐδέμ. Τὸ δένδρον φαίνεται μετέχον τῆς λύπης καὶ χαρᾶς ἡμῶν.

... Tanerisque meos incidere amores
Arboribus Crescent Illas; Crescolis amores I
(Virg.)

Εἰς ταῦτα τὰ θέληται τῶν δασῶν καὶ μόνον δύνανται τις νὰ ἀποδώσῃ ὅτι διάφοροι ζῆνοι ἠγάρασαν κτήματα παρ' ἡμῶν σχεδὸν μόνον εἰς μέρη δασώδη, ὡς ἐν τῷ ἀρκτικῷ λ.χ. μέρει τῆς Εὐβοίας. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τούτων ἤθελεν εἶναι πολὺ μεγαλύτερος ἐὰν ἡ παρ' ἡμῶν συγκοινωνία ἦτο καλλιτέρα.

Τοσαύτην ἐντύπωσιν προξενούσι τὰ δάση εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὥστε κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους καὶ ἡ καταγωγή τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐκ τῶν δένδρων ἔδοξάζετο καὶ θρησκευτικῶς ταῦτα ἐλατρεῦοντο· οὕτω π.χ. οἱ Τρώες, οἱ Ἥλειοι καὶ οἱ Δωριεῖς κατήγοντο ἀπὸ τῆς δρυός· ἐπίσης οἱ Σκανδιναβοὶ ἐκ τῆς μελίαις καὶ τῆς κλήθρας. Ἄπασαι σχεδὸν αἱ θεότητες παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶχον καὶ τὸ ἱερὸν ἔλκος αὐτῶν· οὕτω π.χ. ὁ Ἄσκληπιὸς ἐν Ἐπιδαύρῳ, ὁ Ποσειδῶν ἐν Ὀγχεστίῳ, ὁ Ζεὺς ἐπὶ τῆς Ἰδης, ἡ Ἀφροδίτη ἐν Πάφῳ κ.λ.π. Ἄπαντες σχεδὸν οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ ἀπένεμον θρησκευτικὴν λατρείαν εἰς τὰ δένδρα· οὕτω παρὰ τοῖς Γάλλοις ἦσαν ἱερὰ τὰ δρύινα δάση, παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἦτο ἡ δρυς ἱερὰ εἰς τὸν θεὸν Βόδαν, παρὰ τοῖς Πέρσαις ἡ κυπάρισσος, παρὰ τοῖς Σλαβοῖς ἡ φιλυρέα ἦτο ἱερὰ εἰς τὸν Κρασσάπαν, τὴν θεάν τοῦ Ἐρωτος, παρὰ τοῖς Ἀραβῶν δ φοῖνῖξ κ.λ.π.

1. Μετὰ τοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πρυτανεύοντος ὁ Βρίτανος ὁ Βριτανός (Briand) ἐκείνην ἐποχὴν.

Καὶ παρ' ἡμῶν ἔτι τὴν σήμερον τὰ περίεξα κλησίας ἢ παρεκκλησίου δένδρα θεωροῦνται ἱερὰ.

Δ. Γ. ΤΟΥΜΑΖΗΣ.

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς θρησκείας τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους, δὲν ἐπετεύχθη εὐχερῶς αὐδ' ἐνευ ἀγώνων καὶ παραχωρήσεων. Πᾶσα νέα θρησκεία δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς προηγηθείσης ἀποτόμως, προσκρούουσα δὲ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκείνης, πολλῶς κλονίζεται ἐπιχειρόμενος καὶ καταβρέει προτοῦ ριζωθῆ. Ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ πέμπτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἡ τύχη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦν ἀμφίβολος ἐπὶ ἔδει οὐ μόνον νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ κατακλιθέντος τότε τὰ πνεύματα φιλοσοφικοῦ μυστικισμοῦ τῶν Γνωστικῶν καὶ τῶν Νεοπλατωνικῶν, καὶ νὰ καταπνίξῃ τὰ σπέρματα τῶν παμπληθῶν δογματικῶν αἰρέσεων, αἵτινες ἐνωρὶς ἀναφύεσθαι διήρουν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξησθῆναι αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστρέψῃ πᾶν λείψανον τῆς ἀρχαίας πολυθείας, εἰς ἣν μετ' ἐπιμονῆς ἐνέμενον ὁ λαὸς, καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀγρόται. Διότι εἰς αὐτοὺς ἐφαίνετο ἀκατάληπτόν τι καὶ κενότροπον ἢ νέα θρησκεία, ἀντικαθιστώσα δι' ἀγνώστου κόσμου μεταφυσικῶν ἰδεῶν καὶ ἀφηρημένων τύπων τὴν προσωπικὴν τοῦ φύσεως, ἐφ' ἧς ἐβασίζετο ἡ πολυθεία καὶ πλουσιὰ μυθολογία αὐτῶν, καὶ τὴν πομπήν καὶ εὐθυμίαν ἐξωτερικὴν αὐτῶν λατρείαι. Αἱ σύνοδοι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἱεράρχαι, κατιδόντες τὸ ἀνέφικτον τῆς καθαρᾶς καὶ ἀμιγροῦς εἰσαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἠνέχθησαν τὴν διατήρησιν τῶν ἐκ τῆς πολυθείας ἐκπηγαζουσῶν παραδόσεων καὶ προλήψεων, φροντίσαντες μόνον νὰ περιβάλλωσιν αὐτὰς διὰ χριστιανικοῦ καλύμματος. Μετὰ τὴν ἐδραίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ ἐκκλησία ἐδικαίμασε καὶ πάλιν νὰ ἀποσκοραλισθῇ ὡς ἐκφύλλου καὶ ἀσεβεῖς αὐτὰς, ἀλλ' αἱ προσπαθεῖαι τῆς ἀπέθεσιν τῶν πλεῖστον ἄγονοι, δι' ὅσας πρὸ πάντων ἐκ τῆς πολυχρονίου διατηρησεῶς τῶν καὶ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ κατέστησαν συμφυσῆς αὐτῶν. Οὕτω δὲ περιστάθησαν μέχρις ἡμῶν πλεῖστοι μυθοὶ καὶ ἔθιμα τῆς ἀρχαίας θρησκείας, τὰ μὲν μικρὰν παρελλαγμένα καὶ εὐχερῶς διαγιγνωσκόμενα, τὰ δὲ ἀμυδρὰ μόνον ὑποκρύπτοντα ἴχνη τῆς παλαιᾶς αὐτῶν καταγωγῆς.

Ἐπὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀρκεῖντως περιεργος εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν συναξαρίων, ἐν οἷς ἐνωπιοταμειώθησαν πολλὰ μυθολογικὰ παραδόσεις, ἐπὶ τῷ χριστιανικώτερον μεταπλασθεῖσαι. Ὁ διακεκριμένος Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Ἀλφρέδος Μισσὺ ἐν ἰδίῳ σπουδαιοτάτῳ Δοκιμῶν περὶ τῶν μεσαιωνικῶν συναξαρίων κατέδειξε ὅποια ἐκ τῆς

τῶν μὲν ἐξ ἐπὶ τῆς ἀσφάλειας δύνανται νὰ προσθήσονται ἡ συγκριτικὴ μυθολογία, ἢ ἀρχαιολογία καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ θεολογία. Ἐκτὸς ὅμως τῶν συναξαρίων, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσιν ἀνακαθαρθῆ ὑπὸ πατέρων τῆς ἐκκλησίας, ὑπάρχουσιν εὐσεβεῖς τοπικαὶ πρὸ πάντων παραδόσεις περὶ τοῦ θεοῦ ἁγίου μὴ ἀποτεθησαυρισμέναι ἐν τοῖς συναξαρίοις ἐν αἷς διασώζονται, μικρὰν ὑποστάντες μεταβολὴν πολλοὶ ἀρχαῖοι μῦθοι. Μίαν τῶν παραδόσεων τούτων γνωστοτάτην καὶ λίαν διαδεδομένην, ἀναφερομένην δ' εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν σήμερον.

Ἐν τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ ἀποτυπώσεται τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀρχαίου ἥρωος, καὶ ἐν τῷ βίῳ καὶ τοῖς ἔθλοισι αὐτοῦ ἀνευρίσκουμεν τὰ χαρακτηριστικὰ πολλῶν ἡμιθέων τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρότεροι χριστιανοὶ καθιερόντες τὰ τεμὲνη τῆς ἀρχαίας λατρείας εἰς ἁγίους τῆς χριστιανικῆς, ἰσοδοῦσαν εἴτε κατὰ τὸ ὄνομα εἴτε κατὰ τὰς ιδιότητας, μετέτρπον τὰ ἱερὰ τοῦ Θεοῦ εἰς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐπ' ὀνόματι δ' αὐτοῦ ἐτιμᾶτο τὸ ἐνταῦθα Θεσεῖον, ἐν ὅσῳ ἀκόμη ἦτο ἐκκλησία, ὡς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας ὁ τῆ Παρθένῳ Ἀθηνᾶ ἀφιερωμένος Παρθενών. Στρατιώτης τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ μαρτυρήσας ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τροπαιοφόρος μεγαλομάρτυς, ἡ δὲ μνήμη του, τὴν 23 Ἀπριλίου τελομένη, πανηγυρίζεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τῶν Βλάχων καὶ τῶν σλαβικῶν ἐθνῶν. Τὰ περὶ αὐτοῦ συναξάρια ἐνωρὶς ἀναμιχθέντα μετὰ ἀρχαίους μύθους, συντέλεσαν ὥπως συνδυασθῇ πρὸς ἀρχαίους ἥρωας καὶ τιμᾶται ὑπὲρ πάντα ἕτερον ἅγιον τοῦ χριστιανικοῦ εορτολογίου. Ἐν ὑπάρχει ζωοῖον, λέγει ὁ Ἀγγλος Kicault, κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμου αἰῶνα ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα, μὴ ἔχον ἐκκλησίαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου· «χωρὶς δὲ ἄλλα ὀλόκληρα εἶσιν ἀφιερωμένα αὐτῷ καὶ τούτου ὄνομα. Ἐν γένει ὁ ἅγιος Γεώργιος θεωρεῖται προστάτης τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν πανηγυρίζουσι τὴν εορτὴν αὐτοῦ, καὶ ταύτην ἔχουσιν ὀρεῖς ὡς ἡμέραν τῆς μεταβάσεώς των εἰς τὰς θερμὰς αὐτῶν νομάς· πρὸς δὲ καὶ οἱ ἀλιεῖς ἐπιβιβάζομενοι ἐπὶ τῶν πλοικίων των ἐπιταλάσκονται πολλῶς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἔμωσ ἂν ἡ ἀλιεῖα ἀτυχῆς ἀποβῆ μιλίας ἐπιδαψιλεύουσι ὑβρεῖς, ἐν αἷς καὶ τὸ ἐπίθετον παξιμαδοκλέφτης. Ἰδιόζουσαν τιμὴν ἀπολαμβάνει προσέτι ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις ἐν Προύσση μάλιστα οἱ ἐκαὶ Ἀρμένιοι διηγούνοτο ἄλλοτε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ περιηγητοῦ Paul Lucas (1714), ὅτι ἐκαστὴν παρασκευὴν τοῦ μηνὸς Μαΐου, ἤρχετο εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένην ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἵππεδες, ὁ ἅγιος Γεώργιος, καὶ ἐκτύπα πολλῶς διὰ τοῦ δόρατός

του ἐν κόιλωμα εἰς τὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας. Τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου πολλὰκις ἐκόσμησε τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ τὰ φελάμμουλα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατορῶν· εὐρίσκουμεν δ' αὐτὸ καὶ ἐν πολλοῖς βυζαντινοῖς νομίσμασι καὶ ἐν παρασῆμοις εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Παρὰ τοῖς καθολικοῖς δὲ χριστιανοῖς τὸ πρὸς τὸν ἅγιον Γεώργιον σέβας ἐπεξεστάθη μέχρι ταρασίου πολυλαπλασιασμοῦ αὐτοῦ· διότι, κατὰ τινὰ περιεργον καταστατικὴν, τριάκοντα τοῦ ἁγίου σώματα καὶ ἑνδεκα αὐτοῦ κεφαλαὶ διατηροῦνται εἰσέτι εἰς διάφορα μοναστήρια τῆς Ἐθροῦπης. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν χριστιανῶν καὶ οἱ Τούρκοι, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ πολεμικοὶ Ἴππεῖς ἢ Σπαῖδες, τιμᾶσι καὶ σέβονται μεγάλως τὸν ἅγιον Γεώργιον, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν ἁγίων των· πιστεύουσι δὲ, ὅτι πλήρης ζωῆς διατρέχει εἰσέτι ὡς οἱ πλάηντες τοῦ μεσαιῶνος ἵπποταὶ τὴν γῆν, προστατεύων τὴν καταδυναστευομένην ἀθωότητα.

Ἡ παράδοσις, ἣν ἀνεφάρμαμεν, διετηρήθη ἐν δημοτικοῖς κυρίως ἔθμοισι, ἅτινα καίτοι ἡ γλῶσσα, τὸ ὄφος καὶ ἡ στιχοποιία αὐτῶν καταδεικνύουσι πολὺ μεταγενεστέρως ἐποχῆς, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν συνταχθέντα ἐπὶ τῆς βασιμίας ἀρχικῆς παραδόσεως, ἐκ τῶν πολλῶν παραλλαγῶν καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν κατὰ διαφόρους τόπους διαδόσεως, μαρτυρίων ἀσφαλῶν τῆς ἀρχαιότητος δημοτικοῦ τινος ἔθματος. Ἐχει δ' ἡ παράδοσις ἐν περιλήψει ὡς ἀκολούθως:

Εἰς τινὰ μεγάλῃν χώραν ἐφάνη ἐν θηρίῳ, ἐμφολεῦσαν εἰς τὴν πηγὴν ἀφ' ἧς δλοκλήρος πόλις ὑδρεύετο· δὲν ἐπέτρπε δὲ εἰς τοὺς κατοίκους νὰ ἀντλῶσιν ὕδωρ, ἂν δὲν τῷ παρεῖχον πρὸς τροφήν δύο ἀνθρώπους καθ' ἑκάστην. Μὴ δυνάμενοι οἱ κάτοικοι νὰ πράξωσιν ἄλλως, ἐβρίψαν κλήρους ὅπως ἡ τόχη ὄριση τὴν βορὰν τοῦ θηρίου· ὁ κλήρος ἔλαχεν εἰς τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ βασιλέως, ἣν τινὰ συνώδευσαν παρὰ τὰς ἱεσάσεις τοῦ πατρὸς τῆς μέχρι τῆς πηγῆς, ἐνθα προσέδεσαν αὐτὴν δι' ἰσχυροτάτων ἀλύσειων. Ἐν ᾧ δὲ ἡ κόρη δακρυροῦσα ἀνέμενον τὸν τρομερὸν θάνατον, ἐπεφάνη αἴφνης πρὸ αὐτῆς ὁ ἅγιος Γεώργιος, ἵππευὸν ὄρατον φαῖον ἵππον καὶ φέρων σπάθη καὶ δόρυ· ἡ νεῆς τὸν παρακαλεῖ νὰ φύγῃ, ὅπως μὴ γίνῃ καὶ αὐτὸς θύμα· ἀλλ' ὁ ἥρως μένει, καὶ ὄταν τὸ θηρίον ἀνέθορον ἐκ τῆς πηγῆς, χαῖρον ὅτι ἀφθονον εὕρισκας τροφήν, ὁ ἅγιος τὸ πληγώνει θανασίμως εἰς τὸ στόμα. Ἡ κόρη τότε τὸν παρακαλεῖ νὰ εἶπῃ τὸ ὄνομα του, ὅπως ὁ βασιλεὺς πατήρ τῆς πλουσιοπαρόχως τὸν ἀνταμείψῃ, ὁ δὲ ἅγιος φανεροῦται εἰς αὐτὴν καὶ τὴν προτρέπει νὰ ἀνεγίρῃ μίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ παρὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν νὰ εἰκονίσῃ καὶ «ἐν καθολικῇ, ἀρματωμένον μετὰ σπαθί καὶ μετὰ χρυσὸν κοντάρι.»

Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἀναφέρεται ἀόριστως ὅτι ἐγένετο εἰς μίαν μεγάλῃν χώραν, μόνον δ' ἐν

τινι κυπριακῷ ἔσχατι ὀνομάζεται ἡ Βηρυττός, ὡς ὁ τόπος ἐν ᾧ ὁ ἅγιος ἐκτείνει τὸν δράκοντα:

Καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐκμυρὸν νὰ μέζον· ἢ τὸ Βεροῦτιν, φουμίν, νερόν, ἐν θείαται εἰδῶ ἡ τὴν χώραν τοῦτον. Φουμίν, νερόν, ἔχει πολλόν, ἀμὰ ἂν μακρὰ ἢ τὸ πλάτος, καὶ μέγα ἐκατοῖκον ἔνας μέγας δράκος, καὶ ἐν ἀφίει τὸ νερόν ἢ τὴν χώρα γὰ νὰ πέση κτλ.

Ἐδεικνυνοτο μάλιστα ἡμίσειαν ὥραν μακρῶν τῆς Βηρυττοῦ τὸ παλάτιον τοῦ Βασιλείως, τὸ σπήλαιον τοῦ δράκοντος καὶ τὸ μέρος ὅπου ἐξετίθεντο τὰ ὄματα αὐτοῦ ἦτο δὲ καὶ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἐγένετο ὁ φόνοσ τοῦ δράκοντος. Ταῦτα πάντα λεπτομερῶσ περιγράφουσιν ὁ Γάλλοσ Thevenot, οὗ ἡ περιήγησισ ἐξεδόθη τῷ 1666, ὁ Ἄγγλοσ Moncopys, ἰδὼν τὴν Βηρυττὸν τῷ 1647 καὶ ὁ περὶ τῆσ τότε καταστάσεωσ τῆσ ἀνατολικῆσ ἐκκλησίας γράψασ Ἄγγλοσ ἐπίσησ Rieuat.

Ὁ μῦθος οὗτος πρὸφανῶσ εἶναι ὁμοιοσ πρὸσ τὸν ἀρχαῖον τοῦ Περσέωσ, ἐλευθερώσαντοσ τὴν πρὸσ βορᾶν τοῦ κήτουσ ἐκτεθειμένην Ἀνδρομέδαν καὶ πρὸσ τὸν ἐκ τούτου ἰσωσ μεταπλασθέντα τῆσ ἀπελευθερώσεωσ τῆσ Ἡσιόνησ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέουσ. Οἱ τοιοῦτοὶ μῦθοὶ κοινότατοὶ κατὰ τὴν ἀρχαῖότητα καὶ πολλὰσ παραλλαγὰσ κατὰ τόπουσ ὑποστάνατε, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ διατηρηθῶσι μέχρισ ἡμῶν, ἀφοῦ διατηρήθησαν τοσοῦτοὶ ἄλλοι, ὀλιγώτερον διαδεδομένοὶ καὶ τοπικῶν μάλλον χαρακτῆρα φέροντεσ. Ὁ τρόποσ δὲ μὲ τὸν ὅποιον οἱ βυζαντινοὶ συγγράφεισ, ὁ Γεώργιοσ Κοιδινὸσ ἰδίωσ, περιγράφουσιν εἰκόνασ τοῦ Περσέωσ καὶ τῆσ Ἀνδρομέδησ, καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ἀφηγοῦνται, καταδεικνύει οὕτωσ εἰπεῖν τὴν ἀλλοσιν τὴν συνέχουσαν τὸν ἐλληνικὸν τοῦ Περσέωσ καὶ τὸν χριστιανικὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου μῦθον.

Ἐν τούτοισ ὁ μῦθος οὗτοσ, καίτοὶ τοσοῦτον γνωστόσ, δὲν ἀναφέρεται οὔτε ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων συναξαριστῶν καὶ βιογράφων τοῦ ἁγίου, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Συμεῶνοσ τοῦ μεταφραστοῦ καὶ Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου, οὔτε ὑπὸ τοῦ μεταγενεστέρου Δαμασκηνοῦ τοῦ Σπουδίτου καὶ τῶν ἐν τοῖσ Μηραίοισ περιεχομένων βιογραφικῶν περὶ ἁγίων σημειώσεων· ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ χριστιανικὴ μορφήν περιβληθέντα δὲν παρεδέξατο τὸν ἀρχαῖον μῦθον. Τούναντίον ἡ δυτικὴ παρέλαβεν αὐτὸν μετενεχθέντα ἰσωσ ἐκ τῆσ ἀνατολικῆσ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὡσ τινεσ εἰκάζουσι, διότι τὸ πρῶτον συμπεριελήφθη ἐν τῇ Χρυσῇ Βίβλῳ τοῦ Βοραγίνου, συνταχθείσα κατὰ τὴν ΙΑ' ἑκατονταετηρίδα· πάντεσ ὁμωσ σχεδὸν οἱ καθολικοὶ συναξαρισταὶ, προεξαρχόντων τῶν Βολλανδιστῶν καὶ τοῦ Βαρονίου, παραδέχονταὶ ὅτι ὑποκρύπτει συμβολικὴν ἔννοιαν, ἐξαιρουμένου δεσιδαίμονόσ τινωσ συγγράφωσ μονογράφικασ περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸ τινων ἐτῶν ἐν Παρισίοισ ἐκδοθείσησ, ὅστισ διὰ γελοίων ἐπιχειρημάτων

προσπαθεῖ ν' ἀποδείξη ὅτι ἔχεται ἱστορικῆσ ἀληθείασ.

Μυθολογήματα περὶ φόνων δράκόντων ὑπὸ ἁγίων ἀπαντῶνται παμπληθῆ ἐν τοῖσ συναξαριστοῦ δυτικῶν, καὶ τούτων μακρὸν κατὰ λόγον ἔδημοίσεον ὁ Μωρὺ ἐν τῷ προμνησθέντι συγγράμματι τοῦ. Εἰσ δὲ τοῦσ βίωσ τῶν ἁγίων τῆσ ἀνατολικῆσ ἐκκλησίασ ὀλίγα τοιαῦτα εὐρηναται ἐπεισῶδια, συνδεόμενα ὡσ ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τοπικὰσ παραδόσεισ· οὕτω π.χ. ἐν Ἡπειρῷ διηγοῦνται περὶ τοῦ ἁγίου Δονάτου, ἐν Ἐπιδαύρῳ περὶ τοῦ ἁγίου Ἰλαρίωνοσ, ἐν Ἀχαΐᾳ περὶ τοῦ Θαυμασιῶσ ὑπὸ τῆσ ἁγίας εἰκόνοσ τῆσ Θεοτόκου ἐν τῷ Μεγάλῳ Σπηλαίῳ φόνου τοῦ δράκοντοσ, περὶ τοῦ ἁγίου Ὑπατίου καὶ τινων ἄλλων.

Ἐκτόσ τῶν χριστιανικῶν συναξαρίων, ἀπαντῶμεν τὴν βάση τοῦ μῦθου τούτου καὶ ἐν ταῖσ μυθολογίαισ ἄλλω σχεδὸν τῶν ἔθνω. Ἐν τῇ Μαχαβαράτα τῶν Ἰνδῶν ἐλέπομεν ἓνα τῶν Πανθοῦδῶν, τὸν Ῥωμάλειον Βήμαν, παλαιοντα πρὸσ τὸν δράκοντα Σάκαν, ὅσισ ἀπῆται πρὸσ τροφήν του ἓνα καθ' ἐκᾶστην ἀνθρωπον, παλαιοντα ὡπωσ γλυτῶση βραχμᾶνα τινὰ δρισθέντα διὰ τὸν δαίμονα. Ὁμοίω εἶναι ἡ ἐν τῇ Ἐδδα τῶν ἀρχαίων Σκανδιναυῶν ἀπελευθέρωσισ τῆσ Βρουγγιλδασ ὑπὸ τοῦ Σειφφρίδου, ἡ ὁμοίω διηγήσεισ ἀπαντῶνται εἰσ πολλὰ μεταγενέστερα γερμανικὰ παραμῦθια. Ἀνευρίσκομεν ἐπίσησ τοιοῦτοσ μῦθωσ ἐν τοῖσ παρμηθίοισ τῶν Βλάχων καὶ τῶν Σέρβων καὶ πρὸ πάντων ἐν τοῖσ ἡμετέροισ· ἐν δὲ ἀλβανικῶν παραμῦθιοι, δημοσιευθέν ὑπὸ τοῦ Χάν, διηγεῖται ἀπαράλλακτον τὸν μῦθον τοῦ Περσέωσ καὶ τῆσ Ἀνδρομέδησ.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα εἰσ τὰσ ἱστορίασ πολλῶν ἱπποτῶν ἀναφέρεται καὶ ὁ φόνοσ δράκοντοσ ὑπ' αὐτῶν. Περιγραφήν τοιοῦτου ἀνδραγαθήματοσ ἐποίησεν ἐν τῇ Ἐλευθερωθείσῃ Ἱερουσαλήμ ὁ Τάσσοσ, ὅστισ φαίνεται ἔχων πρὸ ἐφθαλμῶν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ὁ Ἀρίστοσ ἐν τῷ Μαινομένῳ Ὁρλάνδῳ του. Γνωσθὴ προσέτι εἶναι ἡ ἱστορία τῆσ μάχησ τοῦ ἱπποτοῦ τοῦ τάγματοσ τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ μετὰ ταῦτα μεγάλου μαγίστοροσ (1346-1353) Diodot de Cozon πρὸσ δράκοντα κατερημοῦντα τὴν Ῥόδον κατὰ τὸ 1342. Ἡ ἱστορία αὕτη φαίνεται, ὡσ ὑπὸ πολλῶν ἀπεδείχθη, μυθῶδη, ἡ τοῦλάχιστον σφρίζεται ἐπὶ γεγονότοσ μυθικῶσ διαπλασθέντοσ. Κατὰ τινα δὲ τραπεζουντιᾶν παραδόσειν, ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Φαλμεράουερ, πηγᾶσααν δ' ἰσωσ ἐκ τῆσ ἀνωτέρω, ὁ θεμελιωτῆσ τοῦ βασιλείου τῆσ Τραπεζοῦντοσ ἐκτείνει μὲ τὴν βοήθειαν τῆσ Παναγίας τρομερὸν τέρας παρὰ τι φρέαρ, Ἀρακοτοπήραδο ἐκποτε κληθέν.

Ἡ ἀπεικόνισισ τοῦ ἁγίου Γεωργίου φονεύοντοσ τὸν δράκοντα καὶ ἔχοντοσ πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονίδα ἐστεμμένην καὶ ἀλυσίδετον, ἡ ἐν ταῖσ ἐκκλησίαισ καὶ τοῖσ εἰκονοστασίοισ τῶν οικιῶν ἐλέ-

πομεν, καὶ τοὶ καὶ παρὰ βυζαντινοῖσ συνθηεράτη, δὲν ἀνεγνωρίσθη ὁμωσ ὑπὸ τῆσ ἐκκλησίασ· διότι ἐν τῇ Ἐρμηνείᾳ τῆσ ζωγραφικῆσ, ἡτισ κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἰσωσ γραφείσα ὑπὸ τινωσ Διονυσοῦ ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἀγράφων, εἶναι τὸ μόνον ἐγχειρίδιον περὶ τῆσ βυζαντινῆσ ζωγραφικῆσ ἐπὶ τῇ θέσει παραδόσεων καὶ τύπων παραδεγμένων ὑπὸ τῆσ ἐκκλησίασ συνταχθέν, δὲν ἀναφέρεται ὁ ἐν χρῆσει τύποσ πρὸσ ἐξεικόνισιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τοῦτο φέρει ἡμᾶσ εἰσ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐξ ἀρχαίου τύπου εἰκόνοσ καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀπεικόνισισ ἐλήφθη. Καὶ πράγματι αἱ ἀρχαῖαι εἰκόνησ αἱ παριστάσαι τὸν Βελλεροφόντην κτείνοντα τὴν Χίμαιραν παρρουσιάζουσι καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸσ τὰσ εἰκόνασ τοῦ ἁγίου Γεωργίου κτείνοντοσ τὸν δράκοντα. Μία πρὸ πάντων, ληφθεῖσα ἐξ ἀρχαίου κύλικιοσ καὶ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Jahin, εἶναι ἀπαράλλακτοσ τῇ χριστιανικῇ. Ἡ Χίμαιρα, ἀντικαθιστῶσα τὸν δράκοντα καὶ τούτω παρεμφερῆσ, σπαίρει ὑπὸ τοῦσ πόδασ τοῦ ἱπποῦ πηλαγείσα ὑπὸ τοῦ δόρατοσ τοῦ Βελλεροφόντου, ὅστισ φέρει περὶ τὴν κεφαλὴν ἀκτινωτὸν στέφανον, δι' οὗ ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν τῶν ἁγίων, ἀπομιμούμενη τὰσ ὑπὸ τῆσ ἀρχαίας τέχνησ πηραστάσεισ πολλῶν θεοτήτων. Ἀντὶ τῆσ ἀλυσίδετοσ ἡγεμονίδασ, φαίνεται καὶ ἐν τῇ ἀπεικόνισει ταῦτη ἱσταμένη γυνὴ τις, ἄγνωστον ποία· ὅπισθεν δὲ νέοσ τις, ἰσωσ ὀδηγὸσ, κλῆθται ἀναλογῶν πρὸσ τὸ ἐν τῇ εἰκόني τοῦ ἁγίου παριστάμενον μειράκιον, ὅπερ, κατὰ τι συναξαρίον, αἰχμαλωτισθέν ὑπὸ τῶν Τοῦρκων ἀνῆρπασεν ὁ ἅγιωσ καθ' ἡν στιγμήν ἡτοιμάζετο νὰ κερᾶση ἐν τῇ τραπέζῃ τὸν Τοῦρκον ἀυθέντην του καὶ τὸ ἔφερεν ἐν ἀκαρεῖ θαυμασίωσ εἰσ τοὺσ γονεῖσ του. Κλάδοι δὲ δένδρων ἐν τῇ εἰκόني δεικνύουσιν ἐπίσησ, ὡσ ἐν τῇ χριστιανικῇ, ὅτι ἡ σκηνὴ συμβαίνει ἐν τοῖσ ἄγροισ.

Ἡ συμβολικὴ σημασία τοῦ μῦθου εἶναι προφανῆσ, βταν μάλιστα τὸν συνδυάσωμεν πρὸσ τοὺσ ὁμοιοὺσ αὐτῷ ἀρχαίωσ. Εἶναι ἤδη ἀποδεδειγμένον ὑπὸ τῆσ συγκριτικῆσ μυθολογίασ, ὅτι ὁ Περσέωσ, ὁ Ἡρακλῆσ, ὁ Βελλεροφόντησ, πρὸσ οὗσ ὁ ἅγιωσ Γεώργιοσ πολλὰσ παρουσιάζει ὁμοιότητασ, εἰσὶ θεότητες ἠλιακαὶ, οἱ δὲ φόνοι θηρίων παριστάσαι τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτόσ διαλύοντοσ τὰ σκότη τὴν ἰδέαν ταῦτην ἐγκλείει προσέτι καὶ ὁ περὶ τοῦ φόνου τοῦ δράκοντοσ Πύθωνοσ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνοσ μῦθοσ, ἐξ οὗ ἰσωσ ἀπαντεσ οἱ λοιποὶ ἀπορρέουσι.

Ἐν τῇ συμβολικῇ δὲ τὸ φῶσ καὶ τὸ σκότοσ ἀείποτε συνδέονται πρὸσ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν πνεῦμα· οὕτω δὲ ὁ δράκων καὶ ὁ ὄφισ κατέστησαν τὸ σύμβολον τοῦ διαβόλου, ἡτοὶ τοῦ κακοῦ πνεύματοσ· εἰσ τὴν αὕτην σημασίαν κατήντησε καὶ ἡ λέξισ Πύθων· «πνεῦμα Πύθωνοσ» ἡτοὶ διαβολικὸν, λέγουσιν αἱ τῶν Ἀποστόλων

Πράξισ ὅτι εἶχε παιδισκὴ τισ προλέγουσα τὸ μέλλον. Ἐν τῷ κυπριακῷ ἔσχατι περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πάντοτε ὁ δράκων ἀποκαλεῖται πορηρός, τὸ δὲ ἐπιθετον τοῦτο συνήθωσ εἰσ τὸν διάβολον ἀποδίδεται. Αἱ ἀκολουθαὶ τοῦ ἁγίου Δονάτου καὶ τῆσ Παναγίασ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἐπίσησ ταυτίζουσι τοὺσ δράκοντασ πρὸσ τὸν δαίμονα, καὶ ὕμνοῦσιν ὡσ νίκην κατὰ τοῦ διαβόλου τὸν φόνον ἐκείνω. Ἐκ τούτων κρίνωτισ δὲν δύναται νὰ μὴ παραδεχθῇ ἀδίστάκτωσ, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν συναξαρίων ἀναφερόμενοὶ φόνοι δράκόντων ὑπὸ ἁγίων, παριστάσαι τὴν νίκην ἡν οὔτοι ἤραντο κατὰ τοῦ δαίμονοσ. Ἡ στενὴ συνάφεια τῶν ἰδεῶν τοῦ δράκοντοσ καὶ τοῦ διαβόλου ἐν τε τῇ γλώσση καὶ ἐν ταῖσ δοξασίαισ τῶν χριστιανῶν, ἐγέννησεν ἐνωρίσ παρὰ τῷ λαῷ λαθδροσιδεῖσ παρενοήσεισ· διότι φυσικῶ τῷ λόγῳ ὁ λαὸσ ἐσύγχυσε τὸ σύμβολον μὲ τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον παρίστα αὐτό· καὶ οἱ νενικημένοι ὄφεισ οἵτινεσ ἀπεικόνιζον ἀλληγορικῶσ τὴν ἡτταν τοῦ πονηροῦ πνεύματοσ, κατήντησαν εἰσ τοὺσ ὀφθαλμοὺσ του ὄφεισ ἀληθεῖσ.

N. F. Ποστνι.

ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

Ὁ καθηγητῆσ Δρ Leitner, ὅστισ περιηγήθη χάριν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τὴν χώραν Λαρδεσᾶν ἐν τῷ ὄροσπέδιῳ τῆσ Κεντρικῆσ Ἀσίας, ἐπεμφεν ἐσχάτωσ πρὸσ τὴν ἐν Βερολίνω ζωγραφικὴν Ἐταιρίαν ἀξιοπεριέργουσ σημειώσεισ περὶ μικρῶσ τινωσ φυλῆσ, εἰσ τὴν ὁποίαν ἀνεγνώρισε τοὺσ ἀπογόνουσ Μακεδονικῆσ ἀποίκιασ. Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου κατὰ τὴν εἰσ τὰσ Ἰνδίασ ἐκστρατείαν του. Τὰ λείψανα καὶ ἔχνη ἐξηφανισθέντοσ πρὸ πολλοῦ πολιτισμοῦ σώζονται ἐκεὶ κυρίωσ εἰσ τὰ ἡδη ὑπάρχοντα γλυπτικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἂν καὶ ὡσ ἐπὶ τὸ πολὺ παριστάνουσι τὸν Βούδδα, τοσοῦτον ἐπιφαίνεται εἰσ αὐτὰ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Ἐλληνικοῦ πνεύματοσ, ὡστε οὐδεμία σχεδὸν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐλληνικῶν γλυπτικῶν ἔργων τῆσ Μικρῆσ Ἀσίας, οὔτε διὰ τὸν ἀρχαιολόγον. Ἡ περαιτέρω ἀκριβεστέρα ἐξέτασισ τῆσ χώρασ καὶ τῆσ φυλῆσ ταῦτησ θέλει ἔχει σπουδαία ἀποτελέσματα διὰ τὴν γλωσσολογίαν, ἐθνολογίαν καὶ καθολικὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ. X.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ γνώσεισ πρὸ ἡμίσειωσ αἰῶνοσ οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ πολυτελεία τισ διανοητικῆ, ἀπλοῦν συμπλήρωμα ἐξέχου ἀνατροφῆσ καὶ προνόμιον εὐαρίθμων τινῶν, καθότι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν εἰσ τὰσ τέχνασ, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἦτο μηδαμινὴ. Ἀλλ' ὁποία τεράστιοσ μεταβολὴ ἐπέηλθεν ἀπὸ τῆσ ἐποχῆσ ταῦτησ! Ἡ ἐπιστήμη ἐν τοῖσ καθ' ἡμᾶσ

χρόνους εισέδυσεν εις πάσας τὰς ἕξεις τοῦ βίου καθὼς καὶ εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν. Περιδεδομένον διὰ τοῦ ἀτμοῦ πάντες οἱ μηχανισμοὶ τῶν ἐργαστασίων κινεῖνται ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ ἐπιστολογραφοῦμεν δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἢ δὲ Βολτταϊκῆ στήλη ἀντικατέστησε τοὺς ταχυδρόμους· ζωγραφοῦμεθα ὑπὸ τῆς χημείας λαμβανούσης συνεργὸν τὴν ἥλιον· φωτιζόμεθα ὑπὸ ἀερίου, ἕπερ χορηγεῖ ἡμῖν ἡ χημεία διὰ τῆς χημείας ταριχεύομεν τὰ λαχανικὰ ἡμῶν διὰ τὸν χειμῶνα· ζητοῦμεν παρὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἢ ἀντικαταστήσῃ τοὺς κώδωνας τῶν οἰκιῶν ἡμῶν· ὁ λιθόθραξ παρασκευαζόμενος χημικῶς παρέχει ἡμῖν τὰς λαμπρὰς καὶ στερεὰς βαφὰς τῶν ὑφασμάτων· τὰ τέκνα ἡμῶν παίζουσι μετὰ σφαιρῶν ἐξοργουμένων διὰ τοῦ ὑδρογόνου ἀερίου.

Ἄφοῦ δ' ἡ ἐπιστήμη τοσοῦτον ἐνδιαφέρει ἡμῶν, ἀφοῦ διηγεκῶς ἀναμιγνύεται εἰς τὸν βίον ἡμῶν, ἕκαστος ὀφείλει νὰ μνησθῇ τὰς ἐπιστημονικὰς γνώσεις. Μέγας ἢ μικρὸς, πλούσιος ἢ πένης, οὐδεὶς δικαιούται νὰ μὲνῃ ἀλλότριος τῆς ἐπιστήμης, ἥτις ἐστὶν ὁ ἥλιος ἐν ἕκαστος ὀφείλει νὰ προσεγγίξῃ ἕνα θερμανθῇ καὶ φωτισθῇ ὑπ' αὐτοῦ.¹

II ΚΑΤΑ ΜΕΣΟΝ ΟΡΟΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεῦνας τῆς στατιστικῆς ἢ κατὰ μέσον ὄρον διάρκειαν τῆς ζωῆς εἶνε διὰ τοὺς ἱερεῖς 63 ἔτη, διὰ τοὺς ἐμπόρους 62, διὰ τοὺς λογίους καὶ τοὺς γεωργούς 61, διὰ τοὺς στρατιώτας 59, διὰ τοὺς νομικοὺς 58, διὰ τοὺς καλλιτέχνας 57, καὶ διὰ τοὺς λατροὺς 56 ἔτη. Ὡς πρὸς τὰς διαφόρους χώρας παρουσιάζεται ἡ ἀκόλουθος ἀναλογία· διὰ τὴν Ῥωσίαν 21, διὰ τὴν Πρωσσίαν 29, διὰ τὴν Ἑλβετίαν 34, διὰ τὴν Γαλλίαν 35, διὰ τὴν Βέλγιον 36, καὶ διὰ τὴν Ἀγγλίαν 38 ἔτη.

Υπολογίζεται ὅτι δλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ἀνέρχεται εἰς χίλια ἑκατομμύρια· ἐξ αὐτῶν ἀπονήσκουσι κατ' ἔτος 333,333,333 ἄτομα, ἥτοι καθ' ἑκάστην 91,824, καθ' ὥραν 3,780, κατὰ πᾶν λεπτόν τῆς ὥρας 60, καὶ ἐπομένως εἰς ἄνθρωπος ἀποθνήσκει κατὰ πᾶν δευτερολεπτόν. Ἐξ αὐτῶν τὸ τέταρτον ἀνήκει εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὸ δὲ ἥμισυ εἰς ἡλικίαν μικροτέρην τοῦ 20^{ου} ἔτους. Ἐκ 4000 ἀνδρῶν οἱ 40 φθάνουσιν εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν, 2 εἰς ἡλικίαν 80 καὶ εἰς ἡλικίαν 100 ἐτῶν. Ὅσον βραχεία καὶ ἂν ὑποθεθῇ ἡ ζωὴ μας, εἶνε μακρὰ παραβαλλομένη πρὸς τὴν ζωὴν τῶν λοιπῶν ὄντων τῶν συγκατοικούντων μεθ' ἡμῶν τὴν γῆν. Μόνη ἡ φάλαινα, ὁ ἐλέφας καὶ πτηνὰ καὶ ἔρπετά τινα εἶνε μακροβιώτερά τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ βινόκωρος καὶ ὁ

1. Ἐπὶ Ἑρατοσθένους.

ἵπποπόταμος ζῶσι κατὰ μέσον ὄρον 70 ἔτη, ἡ κάμηλος 60, ἡ ἔλαφος 30, ὁ ἵππος καὶ ὁ ὄνος 25 περίπου· ὁ κῶων 18, τὰ πρόβατα, αἱ αἴγες καὶ αἱ δορκάδες 12, ἡ κοινὴ γαλῆ 10, οἱ λαγῶν καὶ τὰ κουνέλια 8 τὸ πολὺ, οἱ πόντικοι 5-6 ἔτη. X.

ΛΑΠΘΕΙΑΙ

* * * Ἡ ἐπιστήμη εἶνε διὰ τινὰς ἀνθρώπους ἢ μεγάλη καὶ οὐρανόθρονη· ἀλλὰ διὰ τοὺς πλείστους δὲν εἶνε ἢ μία καλὴ ἀγγελία ἀπὸ τῆν δόξαν ἀμέλγους τὸ βούτυρόν των. (Schiller.)

* * * Ὅστις διὰ τῆς ὀλιγαρκείας, τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς τάξεως ἐκ τοῦ πλεονάσματος τῶν ἐσόδων αὐτοῦ σχηματίζει περιουσίαν, ἐστὶ πλούσιος μεταξὺ τῶν πλουσίων, ὅσον μικροὶ καὶ ἂν ὦσιν οἱ πόροι αὐτοῦ. Οἱ λεγόμενοι πλούσιοι, ἵνα ἀνθίσξωσιν εἰς τὰς μαρὰς δαπάνας, ἀσέπῃ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπαιτοῦσιν αἱ δάθειαι αὐτῶν ἕξεις, ἀναγκάζονται ν' ἀπαλλατρίωσιν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν, νὰ ἐπιζητήσωσιν τὴν χάριν τῶν μεγάλων, νὰ τρέμωσιν ἐνώπιον τῶν δανειστών. Ἀλλ' ὁ τοῖς ὀλίγοις ἀρκούμενος καὶ δαπανῶν ὀλιγώτερα, ἢ ὅσα παρέχει αὐτῷ ἡ ἐπιμέλειά του, διατηρεῖ ἀείποτε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ, εἰς οὐδένος τὰς τυραννικὰς διαταγὰς ἀναγκάζεται νὰ ὑπακούῃ, οὐδένα δανειστήν φοβεῖται, οὐδένα εὐεργέτην ἐπιζητεῖ. (Zschokke.)

* * * Ἐκτίμημα τὴν φιλίαν ἐκείνου, ὅστις παρίσταται σοι ἐν ὥρᾳ θυσίᾳ· σμήνη ἐντόμων ἔλθουσι σὲ περιστοιχέει ἐν καιρῷ αἰθρίας ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὴν λάμψιν.

* * * Ἡ κολακεία εἶνε ἐπίθεσις· ὁ κολακῆδων ζητεῖ νὰ σοῦ ἀφαιρέσῃ τι. Ἡρόσεχε λοιπὸν καὶ ἀμύνου ὡς πρὸς ἐχθρόν.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Καθαρισμὸς τῶν ἐκ μακροῦρου προτομῶν καὶ ἀγαλμάτων.

Ὅταν μαρμάρيني προτομαὶ καὶ ἀγάλματα βουτίνωνται ὑπὸ λιπαρῶν οὐσιῶν, καθαρῶζομεν αὐτὰ διὰ τοῦ ἐπομένου μέσου. Λαμβάνομεν ζαττὸν, τὸ ὅποιον διαβρέχομεν ἐντὸς ρευστῆς καυστικῆς σόδας καὶ περιφέρομεν αὐτὸ ἐφ' ὄλων τῶν μερῶν τῆς προτομῆς ἢ τοῦ ἀγάλματος· μετὰ δύο ὥρας δὲ πλύνομεν αὐτὰ διὰ καθαροῦ ὕδατος, μεταχειριζόμενοι πρὸς τοῦτο μαλακὸν σπόγγον, καὶ τὰ ἀφίνομεν νὰ ξηρανθῶσι καλῶς. Τὸ χλωροῦχον ὕδωρ, ἕπερ παρασκευάζεται με 60 γραμμ. χλωροῦ οὐχοῦ εἰς ἕν λίτρον ὕδατος, (312 δράμια τῆς ὀκτάς), δύναται μετ' ἐπιτυχίας ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν σόδα. Τὸ ὕδωρ τοῦτο λευκαίνει τὸ μάρμαρον πλείτερον ἢ ἡ σόδα.

ΛΟΙΠΟΝ.—ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΕΓΡΑΦΕΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΑΣ, 4